

Romberch
1520

Vocabularium Breue Magistri Gasparini Pergomensis.

In quo continentur omnia genera Vocabulorum que in usu frequenti: & quottidiana consuetu dine uersantur. Incipiens a rebus diuinis ad res Celestes: Aereas: Maritimas: Terrestres: Inanimatas: ac Animatas.

OTA ꝙ partes grammaticæ principalib⁹ partib⁹ deseruiẽtes sunt q̃ttuor uidelicet: Orthographia: Prosodia: Diasintastica: Ethymologia. Orthographia ẽ recte scribẽdi ars: siue sciẽtia: sic dicta ab orthos ꝙ ẽ rectũ: & graphia scriptura: quasi ars uel scientia de recta scriptura. Prosodia est scientia de accentu & quattuor syllabarum: dicta Prosodia a pros quod est ad uel de & oda cantus: quasi de cantu fcientia. Ethymologia est scientia de uera dictionum significatiõe: sic dicta ab etymon quod uerum: & logos sermo: quasi de uero dictionum sermone scientia. Diasintastica est sciẽtia de constructione: a dia quod est de: & sintasis constructio: inde diasintastica idem est quod de cõstructione ars & scientia.

Ota ꝙ Orthographia deseruit litteris: Prosodia syllabis: Ethymologia dictionibus: Diasintastica constructionibus & orationibus. Et quia de ethymologia tractare pri⁹ animo est: quæ genera uocabulorum breuiter cõplectar: quæ in frequẽti usu quottidianaq; cõsuetudine uersantur: a diuinisq; rebus incipiens ad res cælestes: aereas: maritimas: terrestres: inanimatas: animatasq; ordinẽ inflectã: si pauca prius de uaria origine uocabulorum in sequẽti regula subiunxero.

NOta q̄ uocabulorum quædam sunt mere ad placitū significantia: q̄bus nulla potest etymologia nobis nota accommodari: q̄dā licet ad placitū significent suam tamen etymologiam: idest rectam sermonis rationem q̄ sic uocentur habent: & horum multæ sunt maneries. Quædam ex causa siue ex officio nomina sunt sortitia: ut seger a segreāgdo. Quædam ex origine: ut homo ab humo. Quædam ex contrariis: ut lucus a luce. Quædam ex formatione: ut ab datiuo prudenti prudentia. Quædam ex uocibus: ut turtur & taratātara. Quædam a græcis orta: ut domus a domate græco: quod est rectum latine. Quædam ex nominibus urbium uel locorum: ut a thebis thebanus: & a silua siluanus. Quædam a fluminib9: ut a tyberi tyberianus: & a pado paduanus: quod & a padua uenit: & multa ad hunc modum. Alia nonnulla uero sunt quæ gentium diuersitate unda orta sunt: aut qua ratione sit appellata prorsus sunt ignota. Eorum igitur quæ usu frequētiori sunt magis quis ordo sit: q̄ quæ copia attendēdum est. Et primo rerum diuinitarum: dehinc cæterarum series (ut p̄dictum est) sequitur.

¶ Rerum Diuinarum.

DEus masculini generis el Deo: a theoos græce qđ est Deus latine. Theos idē est q̄ Deus: a Theoro as: quod uideo: quia cuncta uidet.

Angelus. m. g. l angelo: interpretatur nuncius dei.

Sanctus. m. ge. lo sancto: a sancio is: sanctum: tum

quia eius uita ſit ſancta:ideſt confirmata.

Martyr cõis gen. lo martyro e la martyra:& eſt idẽ græce ꝙ teſtis latine:quia teſtis eſt paſſionis chriſti:& pro eius confeſſione moritur.

Confeſſor ris maſculini generis lo cõfeſſore: a confiteor ris confeſſum confeſſu.

Olympus pi.m.ge.lo celo:& ab olon quod eſt totũ & fos lux:uel lampos lucens.

Cælum li neutri generis el celo:quia ſtellis cælatũ ſit:ideſt ſculptum.

Polus.m.g.el polo de lo celo:qa ſit ſtellis politus.

Stella.f.g.la ſtella grande ab Aſtrophiloſopho.

Sidus neutri generis el ſegno celeſtiale:a ſido is: qa multe ſtellæ ſidunt in unum.

Planeta.f.ge.el planeta:a planetos græce quod eſt erro latine:quia per polum huc & illuc errat.

Orbis.m.g.el mõdo:o ſia la rotondita del celo e de le altre coſe:a rotonditate arculi dictus.

Sphæra.f.g.la rotondita del celo e de le altre coſe.

Mundus.m.ge.el mõdo:proprie uero el celo: a moueo es:quia ſemper in motu ſit.

Rerum Elementalium.

ELementum neutri generis lo elemento quaſi elementũ:qa idẽ omnia elementa:ideſt augmenta capiunt.

Ignis.m.g.el fogo:ab in qđ' eſt nomẽ & gigno is.

Ether ris.m.g.laere de ſopra:uel pars ſumma cæli.

Sidera quæ & ethera fœminini generis dicitur.

Aer ris.m.ge.laiere de ſotto: ab a qđ' eſt fine & eris lis per antiphraſin:quia non eſt fine lite uentorũ.

Nubes is.f.gen.la nuola:a nubo is quod idem est ꝙ operio:quia cælum operit:idest tegit.Inde nuptæ dictæ:qa ꝓpter uerecundiá olim nubebát.i.uelabát uultum.nunc aút Nubo est neutrum passiuú solis mulieribus competens.

Nebula.f.g.la nuola che sta appresso la terra : quia nubit:idest tegit terram.

Fulmen nis.n.g.la sagitta del tron:a fulgeo ges.

Fulgur ris neutri generis el fulgore:quo nostros oc culos percutit dictum.

Tonitrus trus masculini generis el trono:a tono & terreo:quia suo tono nos terret.

Tonitru indeclinabile in singulari numero neutri generis el trono:a tono & terreo.

Tonitruum trui neutri generis a tono & torreo.

Corruscatio fœ.g.el splendore de la sagitta del tro no a corusco as:& est fulgor fulminis.

Cometa tæ.f.g.la cometa:a coma & radiorum.

Comete cometes neutri generis la cometa similiter a coma & radiorum.

Imber ris la pioza lenta & spessa : græce sic dictus : quia te rram inebriat.

Nimbus bi.m.g.la pioza cõ uento:a nube dictus.

Nix uis fœminini generis la neue:a nube in qua ge neratur dicta nix.

Grando nis fœminini generis la tempesta : a grano:quia ad similitudinem grani sit formata.

Pruyna næ la pruyna : a pyr quod est ignis: qa urit tanq̃ ignis.

Bruma mæ fœminini generis la pruyna: idem græ

ce q̄d est assitas latine: q̄a maior fit appetitus edē di: uel quia herbas & folia comedit.
Ros ris ma. ge. la rosada: quasi rarus: quia rara idest tenuis aqua a cælo ruens sit.
Pluuia uiæ fœ. ge. la pioza: quia fluuia a fluo: quia a nauibus in terram fluit.
Vétus ti. m. g. el uéto: a uéio is: q̄a cū uiolētia uenit.
Aura ræ fœ. gen. la hora: ab aere dicta: quia ex leui aeris motu nascitur aura.

¶ Rerū uolatiliū. Et primo de auibus.

Vis auis. f. ge. lo ucello: ab a q̄d' est sine uio: q̄a certā in uolādo uiā nō tenet.
Ales cis communis gene. losello: ab ala alæ: quia alis alta conscendit.
Ala læ la ala: ab alo lis: quia pullos alit alis.
Penna næ. f. g. la penna a pendendo dicta.
Pluma mæ. f. g. la pluma: quasi piuma: q̄a sicut pili in quadrupedibus: ita plumæ in auibus sunt.
Rostrū ri. n. g. lo becho de losello: a rodo is dictū.
Aquila læ. f. g. laquila: ab acumine oculorū dicta.
Grifex grifis masculini gene. el grifone: ab asperita te uocis & feritate rapiendi dictus.
Vultis ris masculini generis el uoltore sic dictus: quia uolatu tardus sit.
Astur ris masculini generis lo astore: ab aue & sterno is: quia aues sternit.
Falco is. m. g. el falcō sic dict⁹: q̄a falcat⁹. i. curuus.
Asturco is. m. g. lo astore: & dicitur eodē modo.
Accipiter tris ma. generis el sparauiero: ab accipio: quia promptus in accipiendo aues sit.

Alietus ti mascu. generis el smerilio: a lictos græce quod alietus latine sumitur & pro lo mascheto.
Nisus si el smerilio: a nitor ris quia unguibus nitit: uel a niso rege in aué istá sm fabulas uerso.
Milu⁹ milui masculini generis el nibio: quasi mollis quia uiribus mollis sit.
Coru⁹ corui masculini generis el coruo: a sono gutturis dictus.
Cornix cis fœminini generis la cornagia: a cornu quia clamosa sit cornus.
Graculus li. m. g. el cornagion a sono uocis dictus.
Pica cæ fœminini generis la agaza: quasi poetica quia uerba in discrimine uocis fingat.
Cignus gni mas. generis el cigno a canendo dictus quia carmina modulatis uerbis fingat.
Olor ris masculini generis el cigno: ab olon qd' est totum: quia totus albus est.
Psitacus ci masculini generis el papagallo: a piscia nemone orientali dictus.
Philomena næ fœ. ge. la rosignola: a philos græce quod est amicus: & menos pro melos dulcis cantus: quia sit dulcis cantus amica.
Carduelus li masculini generis lo rauarino: a cardonis spinis quibus capitur dictus.
Irundo nis fœminini generis la rondena: quasi a er rodo ab aere in quo pascitur dicta.
Merlus li masculini generis el merlo: quasi merus: idest solus quia solus uolat.
Sturn⁹ ni masculini generis lo stornello: quasi sturinus: quia turmatim uolat: uel a sterno nis: quia

multitudine sturnorum arbores sternuntur.
Turdus turdi masculini generis el tordo: quasi tardus quia tarde & in hyeme redeat.
Regulus li.m.g. lo retino: quia sit auiũ rex paruus.
Pauo nis maſ.gen.el pauon: quasi pauorem ore uehens: uel a sono uocis nomen habens.
Phœnix cis mascu.generis la phenice: a phœnicen quod est rubeũ: quia rubeis pennis sit: uel a phœniceon quod lingua arabica idem est quod singulare: quia unicus in toto orbe est phœnix.
Faxianus ni masculini generis el faxano: a faside insula: unde primo est exportatus.
Perdix cis fœminini gen. la pernixe: a perdo perdis qa sua oua pdit cũ sit auis obliuiosa & alia fouet.
Qualea leæ fœ.gen. la q̃glia: a sono uocis sic dicta.
Crus is fœminini generis la grua: nomen fictitium a sono uocis sumptum.
Ciconia niæ fœminini generis la cigogna: a sono quem rostro facit crepitando dicta.
Ciris ris.f.g. la lodola: a ciros græce quod est tõdere latine: quia silla in hãc auẽ ſm fabulas uersa crinem purpureum de uertice partis nisi rotundit.
Passer ris masculini generis la passera: quasi puser idest pusillus: quia pusillus est.
Vpupa pæ fœ.g. la upupa: nomẽ a græcis sumptũ. qđ sonat ĩmũdũ: quia ex fimo immundo uiuit.
Palũbes is fœ.ge. el columbo saluadego: a pabulo quo nascit̃ dicta: uel palũbes dr̃ q̃si parens lũbis.
Palumbus palumbi masculini generis idem est.
Columbus bi masculini generis el columbo do-

mestego:quasi colens lumbos: uel a collo in quo eius pennæ diuersos colores ostendunt.
Colūba bæ.fœ.ge.& dicit eodé modo la colūba.
Turtur ris.m.g.la tortora:repit ét in fœ.& sæpe licet in proprie:& est nomé a sono uocis tractum.
Coturnix cis.fœ.g.la coturnice a sono uocis dicta
Noctua uæ.f.ge.la ciueta: a nocte: qa uolat nocte
Bubo onis ma.ge.lo loco:a sono uocis dictus.
Vespertilio onis fœminins gene.el rato che uola:a uespere:quia uespere:id est nocte uolat.
Anas tis fœminini gene.la anedra:a nato dicta.
Anser ris.m.g.locha:a sentio tis quia acute sentit.
Gallus li masculini gen.lo gallo:a castrādo dictus: ex ominibus auibus hæc sola castratur.
Gallina næ.f.g.la gallina: & dictus a gallus.
Capo nis masculini generis lo capone: a capio pis quia escam impinguenter capit.
Pullus gallicinius masculini generis el polastrello sic dictus quia paruus sit est ení pullus idé quod paruus:uel dicitur pullus quasi pollutus.
Gracila læ fœminini gene.la chioza o sia la pica:a gracilitate dicta:quia sit gracilis & macra.

¶ De muscis:apib⁹ & similib⁹ generib⁹ uolātib⁹.

MVsca scæ. fœminini generis la mosca:a mus & esca: quia muris esca.
Apes is fœ.g.laua che fa el mele: ab a qđ est sinē & pes dis: qa sine pedib⁹ nascit:
Apis apis idé est quod apes: & eodé modo dicitur.
Asilus li.m.ge.el galauron:ab a quod est sine: & silon tactus:quasi sine tactu ꝑpter periculū aculei

Oestrũ ri.n.g.idẽ est qđ asilus:& est nomẽ græcũ.
Fucus ci fœ.generis la aua sterile chi mãgia el mele de le altre:& dicitur a fagin quod est comedere:quia mel alienum comedit.
Culex cis masculini generis la zinzala: ab aculeo quo sanguine figit dictus.
Zinzala læ.f.g.la zinzala:a sono uocis dicta.
Vespa pæ fœminini ge.la uespa:a ui & paro: qa uĩ par:& nascit̃ ex carnibus asini putrefactis.
Scarbo oni ma.g.el scarauazio:a scaber bra brum quia sit scaber:id est asper.
Carbo nis ma.generis idẽ est qđ scarbo & dicitur a cano:quia in equo nascit̃.
Cinifex fis ma.generis la mosca canina:a cinos qđ est canis:quia mordax est ut canis.
Sitifex fis masculini generis idem est quod cinifex uel idem quod culex:& est nomen græcum.

¶ Rerum aquaticarum. Et primo de aquis de hic de piscibus ꝑm ordinem.

Qua aquæ fœmi.generis la aqua:quasi æqua:qa supficie:eius sit æqualis.
Latex cis ꝓprie laqua de la fontana:masculini ge.a lateo lates qa latet ĩuenis terræ:sumit̃ etiã pro uino qđ in uasis latet.
Lympha phæ.f.g.laq̃ quasi nympha: quod nomẽ græce idẽ est qđ aqua latine:sed in l mutat̃.
Mare ris.n.g.lo mare:a meo as qa semp meat fluẽdo & refluẽdo:uel ab amaritudine qa sit amaꝝ.
Pontus ti masculini generis lo mare:a põte per antiphrasin:quia caret ponte.

Fretũ ti.n.g.lo mare qñ elo e in furore a ferueo es.
Aequor ris neutri ge.lo mare trãquillo:ab æquita
te:quia æquum in æquale fit.
Oceanus masculini ge.lo mare loquale circanda
tutta la terra:& dr̃ a cis quod est uelox:quia uelo
citer huc & illuc fluctuat.
Altũ ti.n.g.lo mare ꝓfundo:ab altitudine dictũ.
Pelagus gi neutri generis lo mare largo:a pelagia
græce quod est altitudo latine.
Marmor ris.n.g.lo marmore in quanto el e uerde.
Marmor enim græce idem ꝙ uiride latine:tamen
quædam species lapidum marmor dicitur:qa ui-
rides erant tales lapides:q̃uis postea & rubei albi
nigri quodã cõi marmoris noĩe sũt oẽs appellati.
Fluctus ctus.m.g.lõdation del mare sic dictus:qa
flatus uentoꝝ huc & illuc fluat.
Procella læ.f.g.la subita forza di uenti cum aqua:
a ꝓcello lis:qa procellit:idest percutit uehemen-
ter:& est tam maris q̃ terræ.
Tempestas tis.f.g.la tempesta fortuna del mare:a
tempus & æstus:qa tpe sit æstatis:idest ebulitio ĩ
mari facta:sumit etiam pro tempore.
Vertex cis masculini generis la mola quãdo ua la-
qua intorno:a uerto is:qa in circuitu se uertit.
Gurges tis lo gorgo de lacqua sic dictus a gutture:
quasi aqua guitur.
Fons tis masculini generis el fonte de laqua:a fun
do is:quia fundit aquas.
Riuus ui.m.g.lo riuo de laq̃:a ruo is:qa fonté ruit.
Fluuius fluuii lo fiume:a fluo is.

Flumē nis neutri generis lo fiume delecteuole:ab amœnitate riparum & frondium.
Torrēs tis.m.g.lo fiume che cresce tosto & cessa.
Lacus cus lo lago.m.ge.sic dictus quasi aquarum lo, cus:uel a liqueo es:quia sit liquidus & clarus.
Lacuna næ fœ.g.laqua laql remane in li lochi bassi p undatione di fiūe o p pioza:& dr̄ a lacu.
Palus dis.f.g.la palude:& dr̄ a pale deo pabuli (s̄m fabulas) quia pabulum mittit.
Stagnū gni.f.g.laq̄ morta:a sto stas:q a aqua stat.
Piscia næ.f.g.laq̄ sēza pesce a piscib⁹ p antiphrasin
¶ De piscibus & cæteris aīalibus aquaticis.

Iscis scis.m.g.lo pesce:a pascēdo dict⁹.
Squāma mæ.f.g.la scaia dl pesce:a squā qđ est splēdor:qa sit splendida.
Balena næ.f.g.la balena ab alui:qđ est emittere:quia receptas aquas ore emittit.
Cete.n.g.numeri pluralis & indeclinabile la bale, na:a ceten quod est īmanis corpore.
Foca cæ.f.g.lo bo marino quasi boca:qa ad simili, tudinē bouis a parte anteriori sit facta.
Delphin nis.m.g.el delphio nomē a græcis sūptū.
Torentina næ la trutta.f.g.a torrente:quia ubi est terrens aquæ libentius habitat.
Lucius cii.m.g.lo luzo:quasi lucidus:uel a licio is: quia pisces alios apertos ad se alliciat.
Variolus li.m.g.lo uarolo:a uerio is:quia uerit.
Tenca cæ.f.g.la tenca:quasi tenens cœnum dicta: uel quia colore nigro sit tincta.
Anguilla læ.f.g.languilla:ab angue:quia ad simi,

litudinem anguis sit facta.
Murena næ.f.g.la murena:a murina græce qđ est in circulos complicare latine.
Timolus li.m.ge.el temulo:quasi tenens mollitiẽ: uel a timeto es:qa ima fluuii timore tenet.
Sturio onis.m.g.lo sturione:a stitia qđ est species spinæ:qa ad similitudinem ei⁹ tergũ spinosũ hẽt.
Strigili gilis masculini generis el strigo sic dictus: qa sit tersus & non uiscosus.
Sardena næ.f.g.la sardena:a sardinia insula dicta.
Angluia uiæ.f.g.la ingioua quasi ingluinar:qa in-glutiẽdo sit apta:acuit enĩ(si sulsa sit)appetitũ.
Gubio nis masculini generis la bota:quasi Gulio: quia gulam magnam habet.
Carpio nis masculini generis el carpion:a carpo is: quia aquam carpit.
Alec cis masculini ge.larengo:ab allicio is:qa ho-mines ad comedendum allicit.
Cephalus li.m.g.lo muzaro:a cephalonia insula: iuxta quã primũ hoc genus piscis est reptum.
Maso nis.m.g.q̃si marso:a mãdo dis mãsum su:qa suauis sit ad mãdẽdũ.i.comedẽdũ aptus.
Agonus ni ma.g.lagõ:ab agone lacu ĩ quo primũ reptus est.Multa alia sũt pisciũ noĩa q̄bus nõ ue-scimur:uel non sunt ab auctoribus tradita.
Cancer cri.m.g.el gambaro:a concha quasi conca uus in modum conchæ sit.
Grantius tii.m.g.el granzio:a gradior ris:qa mo re nostri cancri in retro gradit̃ p̄ maris itinera.
Ostreum ei.n.g.lostrega:ab ostra græce qđ est te-

sta latine:quia intra duas testas claudit.
Ostra ostræ.f.g.lostrega:ab ostra qđ est testa.
¶ Reꝝ terrestrium:idest de terra & partibus eius: de arboribus & herbis & animalibus syluestrib⁹ & domesticis.

Erra ræ fœ.g.la terra quia siccitate tor fructus reat:uel assidue teritur.s
Tellus ris fœ.ge.la terra a tollo i:q uia de ea tollimus.
Humus mi fœminini generis la terra proprie humida ab humeo es.
Solum li neutri generis la terra dura:a soliditate.i. firmitate dictum.
Ops is.f.g.la terra lauoria sic dicta:qa suis frugib⁹ hoïbus opé ferat:sumit etiam pro uxore saturni: sed non est in usu nisi in cõpõne:ut inops pis.
Insula læ.f.g.la isola:quasi in sale in mare posita.
Scopulus li.m.g.lo scoglio a scopulãdo dict⁹:é.n. sax⁹ĩ mari eminẽs a quo lõge speculari possum⁹.
Cautes tis fœ.ge.el sasso aspero in mare:a caueo ca ues:quia a nautis cauetur.
Arena næ.f.ge.larena:ab areo es:qa sit arida:repit etiá p h ab hámon græce qđ est harena latine.
Sabulũ li.n.g.el sabio:a saburra dictum.
Saburra ræ.f.g.la sabia ouer larena:speciei primiti uæ:uel dicta saburra:qa oẽ maris æstus sibilat.
Littus ris neutri generis la riua del mare sic dictũ a ledo dis quia fluctibus maris leditur.
Portus tus masculini generis lo porto a portãtib⁹ mercibus dictus.

Alueus ei masc. generis el letto del fiume: ab aluo quia sit tanq̃ aquarum alueus.
Ripa pæ fœ. generis la riua del fiume: a rapio is: qa continuo ab aqua rapitur.
Vallis is. f. g. la ualle sic dicta qa mõtib⁹ sit uallata.
Mons tis el mõte alto: a præemineo es quia super alios præeminet: id est elatum est.
Tumulus li masculini generis el montesello: quasi tumens tellus: sumit̃ etiam a sepulchro.
Collis is masculini gene. el colle del monte: a collo animantium: quia sicut in animalibus est collum ita in montibus pars eminentior est collis.
Rupes pis fœminini generis la riua del monte: a rõpo is: quia sit pars montis abrupta.
Saxum xi neutri generis lo saxo.
Marmor ris. n. g. lo marmore: nomẽ a græcis sumptũ idẽ sonãs qđ uiride: inde ẽt mare marmor dr̃: sed nũc pro marmore cuiuslibet coloris accipit̃.
Lapis dis. m. g. la pria: a ledo & pes q̃si ledẽs pedẽ.
Petra træ. f. g. la pria: a pede & tero is qs pede terit̃.
Silex cis ĩcerti generis la pria da fogo: a salio salis: quia ignis ex eo salit & celeriter exit.
Cos cotis. f. g. la pietra de aguzare: quasi cautes uel quia cos græce idẽ est qđ ĩcisio latinæ: qm̃ hoc lapide ferrum quo melius incidat̃ acuitur.
Simplegas dis fœminini generis la pietra busa siue mata: sic a quodam loco maris dicta.
Thophus phi ma. g. idẽ simplegas speciei primitiuæ & est lapis leuissimus.
Silua uæ. f. ge. la sylua sic dicta: q̃si xilua & xilũ qđ

est lõgum lignum: quia lignorum sit generatiua.
Nemus nemoris neutri generis lo boscho.
Lucus ci.m.ge. lo boscho: a luceo es per ãtiphrasin: quia non lucet: sed densitate arbo℞ obscurus est.
Dumetũ ti neutri generis il loco unde nasce le spine: a dumo dictum.
Dumus mi.m.ge. lo boscho de molte spie: ouer la spina suso laquale nasce la mora spẽi primitiuæ.
Rubus bi masculini gene. la roueda spinosa: a rubeo es quia rubus: a rubeo italiæ oppido:
Arbustrum sti.n.g. lo loco uude cresce li arbori saluatici nouelli: quasi arborum syluestrium statio.
Arbustꝰ ti.f.g. larbor̃ syluatico basso ab arbor̃ dcã
Saltus tus.m: ge. lo boscho nouello: a salio lis: quia uirgulta & arbores ibi cito saliant & crescant.
Arbor is.f.g. larboro: a robur ris dcã. qa sit robustã ẜm Papiã qd ex cñ ꝓbat qa decliationẽ eiꝰ seruat
Radix cis fœminini generis la radice: a radius deriuatur quia in modum radiorum effigitur.
Trũchꝰ chi.m.ge. el torso de larbor: a trudo is: qa se in ramos intendit.i. extollitur & porrigit.
Stips stipis.m.ge. el tronchon: quasi stans pes.
Ramus mi.m.g. el ramo: q̃si a radice micãs dictus.
Caudes cis.m.g. el tronchon de larboro: a cauda: quia sit tanq̃ cauda arboris. Papias uero dicit ꝙ ẽ radix ramella in radice iuncta.
Surculus li.m.g. la ramella del arboro: a surgo gi: qa cito surgit: sumit̃ etiã ꝓ ramulo ferro succisos
Medulla læ.f.g. la medolla: qa in medio rotõda sit.
Suber ris neutri generis: la scorza piu sutile: a sube

is dictum/quia libro & cortici subftat.
Liber ri.m.ge.la scorza seconda:a liberato cortice id est ablato dicta:quia remoto cortice apparet.
Cortex cis incerti generis la scorza de larboro difo ra:a corium & tego is/quia corium tegat.
Foliũ lii neutri generis la foglia de larboro: a fluo is/quia ex arbore fluit.
Vitis tis.f.ge.la uida:a uício is/qa ĩ se uĩcit & ligat
Tirsus si masculini generis el tronchon de la uida a terra & surgo is/quia ex terra in altum surgit.
Palmes tis.m.g.el ramo nouelo đla uida a palma qa sit fecũdus: & ẽ ꝓprie ramulus uuas ꝓducẽs.
Sarmẽtum ti neutri generis el samento: a serio ris: quod idem est ꝙ purgo as: quia sarmẽta de uitibus & arboribus tãq̃ sup̱flua purgant & ꝑdicãt.
Palus li.m.g.el palo:a palmite cui supponit dict⁹ uel(ut alii)dicũt a palã quia foris & in apto figit.
Sudex dis masculini generis el palo aguzo: sic dictus quia uitibus & sepibus assuitur.

De agris & arboribus domesticis.

AGes gri masculini gene.el cãpo lauorado:ab ago is/qa semp ĩ eo aliqd agit.
Aruũ ui.n.g.lo cãpo chi se ara ab aro as
Limes tis el termio de cãpi:ouer el sentiero chi pte li cãpi p trauerso:a lim⁹ma um:idẽ ẽ ꝙ obliquũ.
Pratum ti neutri generis el prado: quasi paratum/ quia cũ modico labore fructũ suũ dare ẽ paratũ.
Clausum si.n.g.el chioso/siue la uigna serada con cesa:sic dictum quia sepibus undiq; sit clausum.
Callis lis masculini generis el sentero e duro a ca/

lando:uel a callo pedũ pecudũ quo caleat dictus.
Semita tæ fœ.g.el sentero di campi: a semis & iter quia dimidium iter & strictum.
Quercus cus.f.ge. la rouere.a q̃ro ris:qa olĩ hoĩes uictũ inde q̃rebãt & glãdibus pascebantur.
Ilex cis la rouea:& é certa spés q̃rc⁹ quã dicũt uulgaliter lo cerro:& dr̃ ab ilicio cis: qa suis glãdib⁹ antiqtus hoĩes iliciebãt.i.imitebantur.f.g.
Platanus ni.f.g.el platano:a platon qđ est latũ: qa lata folia habet:uel quia est arbor ampla.
Aluus ui.f.g.sic dicta:q̃a fluminibus aluitur.
Fagus gi fœ. ge.el fago : a fagin qđ est comedere: quia olim fructus eius comedebantur.
Fraxinus ni fœ.ge. el fraxino: a fragus ga um:quia in locis fragis:idest paris & abruptis nascitur.
Abies tis.f.g.labiete:ab abeo bes eo ꝙ præ cæteris arboribus longe eat:idest crescat.
Pinus nus uel pinus ni fœminini generis el pino:a pinum quod est acutum:quia folia acuta habet.
Ornus ni.f.g.lorno:ab orior ris quia cito oritur.
Populus li fœ.ge.la piobia: a polis qđ est pluritas: quia facile multiplicatur.
Mirtus ti fœminini generis lo mirto: a mari quia ĩ littoribus maris nascitur.
Salix cis.f.g.el saleso:a salio is:qa cito salit.i.crescit
Siler ris masculini generis el salezo chi fa le strope a sileo:quia spirantibus uentis silet.
Castanea neæ fœminini generis la castagna: a ca-stro:as:quia ex suo dumo castratur.
Corilus li fœminini generis la auelana saluadega

& est nomen a græcis sumptum.
Auelana næ.fœ.ge.la auelana domestega: a uelano monte campaniæ ubi abundant.
Nux cis fe.ge.la noxe:a noceo noces:quia umbrā eius nocet dormientibus.
Esculus li.f.g.el nespolo:ab esca:ꝙ & fructus eius sit hominum esca.
Cornus ni.f.ge.el cornalo:a cornibus ānimaliū:ad quorum similitudinem ramos habet.
Moronus ni fœ.ge.el moron græce qđ est nigrum latine:quia fructus nigros producit.
Amigdola læ fœ.ge.la mandola: nomen a græcis dictum:quæ etiam a magdalena dicitur.
Cerasus si.f.g.la ceresa:a ceraso ciuitate pōtica ex q̃ ĩpator arborē hāc ĩ italiā ea deuicta trāstulit.
Fic⁹ cus uel ficus ci.f.g.el figo:a fœcūditate:qa cæteris arborib⁹ sic fecūdior:pōt etiā sumi ab utraq; declinatiōe ꝑ fructu ſm Ciceronē & Papiā.
Pomus mi.fœ.ge.lo pomo:ab opimus opima opimum.quia sit opima idest fœcunda.
Pirus ri.f.ge.lo piro a pyr qđ est ignis : quia fructus eius in acutum tendat tanq̃ ignis.
Persicus ci.f. g.lo pſego:a Perseo q ſm Papiā primus hāc arborē ĩuenit:uel a pſida regiōe ubi pſica multa gn̄ant:& in multas regiōes trāslata sūt.
Prunus ni.f.g.la brugna:ob rubeū colorē quem habet dicta quasi primus a pyr quod est ignis: uel a idest rubicundo colore denominata.
Sorbus bi fœminini generis el sorbo : a sorbeo es: quia fructus eius sub dulcedine sit sorbilis.

Oliua uæ.f.g.la oliua:ab olion græco nomine dicta:& sumitur tam pro arbore q̃ pro fructu.
Olea æ.f.g.si. ẜm ul ũ ꝑ arbore & ꝑ oliua fructu.
Oleaster ri masculĩ generis la oliua saluadega : ab olea cui similia habet folia.
Armenus ni fœminini generis la mognaga:ab arminea pro uincia unde fuit translata.
Laurus rus uel laurus ri.f.ge.quasi laudus q̃a digni laude lauro coronabanẗ ut impatores & poetæ.
Sãbuc⁹ ci.f.g.lo sãbugo:spẽi prĩtiuæ a græcis ortũ.
¶ De fructibus arborum.

Lans dis.fe.g.la gianda:spẽi primitiuæ.
Castãea neæ.f.ge.la castagna : a castro as quia dumo suo castratur & sumiẗ tam pro fructu q̃ pro arbore.
Auelana næ.f.g.la uolana:a uelano m õte campaneæ & ponitur tam pro fructu q̃ pro arbore.
Nux cis.f.g.la noxe:a noceo ces:quia nocet occulis:& põt ĩdifferẽter sumi ꝑ arbore & ꝑ fructu.
Esculum li neutri generis lo nespolo fructo:ab edo es:quia est esculentum.
Cornum ni neutri generis el cornale fructo:a cornu quia durus fit tanq̃ cornu.
Moꝝ ri.n.g.el Moron qđ est nigrũ:quia nigrũ fit.
Amigdala læ fœminini generis la Mandola: nom̃ græcũ ab Amidõ ciuitate:sicut etiam amigdola.
Amidola læ.f.g.la mãdola:nom̃ græcũ ab amidõ ciuitate:sicut ẽt amigdola pro arboꝛ dr̃.Repiẗ ẽt amigdolũ ꝑ fructu ẜm Catholi.ſʒ ꝑ arboꝛ sæpi⁹
Nux longa fœminini generis la mãdola sic dicta:

quia sit de genere nucis:sed oblongum.omnis enim fructus habēs costam:Nux general iter dr̃.
Ficus cus.f.g.el figo fructo a fecūditate: quia inter cæteros fructus magis abundat. Reperitur etiam in seconda declinatiōe pro fructu: sed de usu frequētius pro arbore ī secūda:& pro fructu ī quarta
Pomū mi.n.g.el pomo fructo:quasi opimū : quia tanq̄ opima res abūdat. Generaliter uero oīs fructus corticē mollem habēs Pomū sæpe appellat̃.
Pirum ri.n.g.lo piro:a pyr quod est ignis:quia amplum sicut ignis in acutum tendit.
Persicū ci el persego fructo:a Perseo: quia ex ægypto in Persiam unde ad nos peruenit plantā fructum hunc producentem transtulit.
Prunum ni.n.g.la brugna:quasi primū:a pyr qđ ē ignis:qa rubet ut ignis.sūt tñ prūa cerea & nigra.
Sorbum bi neutri generis lo sorbo:a sorbendo:qa dulce & sorbile est.
Cerasum si.n.g.la ceresa fructo.a Ceraso ciuitate pontica:a qua arborem seu fructnm hunc Lucullus in Italiam ea deuicta transtulit.
Oliua uæ.f.g.la cocola:siue loliua fructo : nomen græcū.pōt etiā capi pro arbore sed minus ꝓprie.
Oleū ei.n.g.lolio:ab olon græce qđ ē bonū latine.
Baca cæ fœminini generis la rubaga de lolio o uero lo fructo de loliua speciei primitiuæ.
Vua uuæ fœminini generis luua:quasi hūida: q̄a īterius humore sit plena. Sed humidum ē qđ interius humorē hēt:uuidū uero quod interius.
Botrus tri.f.g.el grappello de luua. Sumitur etiam

pro acino: & est nomē a græcis sumptum. Reperi tur etiam masculini ge. ſm Catholicon.

Botrio nis. m. g. la gruia quæ ex palmite turgescit: uel idem est q̄ botrus.

Racemus mi. m. ge. el grapello pizolo/pars botri. Alii tñ dicūt botrum paruum: & acinū magnū & dicitur a ramis: q̄a de ramo in aere pēdet: uel q̄a est tanq̄ de ramis botri.

Granum ni maſ. ge. el grano: a grandis: quia crescē do grande fit.

Acin⁹ ni. m. g. el granello cħ sta nel grano de luua q̄ſi accid⁹: q̄a saporē h̄z acidū. i. aspe℞ & acetosū.

Vinū ni. n. g. el uio: a uēa: q̄a uenas sāguie replet.

Villū li. n. g. el uineto: a uinū per mutationē de /n/ī /l/ & duplicat/l/ & est eius diminutiuum.

Vapa pæ. f. g. lo uino adaquato: q̄a fit uapidum: su mitur etiam pro uino a fece expresso.

Merum ri. n. g. el uino puro e claro: a meris quod ē diuisio: quia sit ab aqua & fece diuisum.

ℂ De Seminibus.

Em̄ is. n. g. la semēza: a ſo is q̄ſi serimē
Sem̄tis tis. f. g. la sēiatōe ab h̄ noīe sem̄
Sationis. f. g. a sero is sertū tu/u/in/o.
Germē nis neutri gen. el germine: a gigno is: quia semine iacto gignitur.

Stipula læ. f. g. la stopia: siue la gāba che sostien la spiga: a stipo/as: quia stipula rimæ stipantur.

Palea eæ. f. g. la palia: a pale dua pabuli ſm fabulas

Colm⁹ mi. m. g. el colmo de la palia a calamo: q̄a calamis palearum factus sit.

Arista stæ.f.g.la arescа de la spiga:ab areo es:
Spica cæ.f.g. la spiga a spicio is qđ in simplicitate non est usu: quia de stipula egredi inspicitur.
Frumentum ti neutri generis el formento: a fruor ris:uel a frumen nis quod est summa pars guttu/ris:quia in deglutiendo fruimur.
Triticū ci.n.g.el formēto:a tritura qa molēdo terit
Far ris neutri gene. el farro: a frango is : quia olim ante usum molarum frangebatur
Ordeum ei neutri generis lorzo: quasi orceum ab areo es quia præ cæteris frugibus cito aret.
Siligo nis.f.g.la segala:a seligo is : qa a cæteris frugibus seligitur ex qua panis suauis conficitur.
Ador ris.n.ge.la spelta:ab adoro as: qa panis olim ex eo cōficiebat:q in sacrificio adorabatur.
Auena næ lauena:ab aueo es:quia auide surgat.
Miliū lii.n.g.el meglio a multitudīe fruct⁹ dcm̄:uel a mille đriuat qa unū granū millia.i.multa ꝓduc̄
Surgū ci la melega q̄si surgū a ſgo is q̄a cito ſgit.
LEgumen nis.n.g.la lema:a lego is : qa manū olī nō facile legebāt:uel qa(ꝙ melius est)legebat seminis causa.
Siliqua quæ fœ.ge.la uagina doue sta/lo legume:a sileo es per antiphrasim.
Faba bæ.f.ge.la faua:qa faga: a fagin græce qđ est comedere latine:quia utilis sit ad comedendum.
Cicer ris neutri generis el cexaro: nomen a græcis sumptum:uel speciei primitiuæ.
Eruum ui neutri generis la erbegia ouer la cexara ab auro.i.in terra bene culta libenter nascitur.

Orobiũ bi.n.g.idẽ ẽ qđ crimẽ nomĩ a græcis sũptũ.
Lens lis.f.g.la lentigia sic dicta/quia lenis sit.
Faxiolus li.m.g.el faxiolo: ab insula græce dictus.
Faseolus li.f.g.el fasoleto:diminutiuum.
Vicia ciæ fœminini generis la uezia:a uincio cis.
Lupinus ni.m.g.el louino:nomen a græcis dictũ ẽ & sic dicitur quia est tristis & amarus.
Fabafressa sæ la faua franta sic dicta: quia homĩes eam frangunt:idest frendunt.
Cicerfressum si.n.g.el cicero frãto:& dr̃ eodẽ mõ.
Messis sis feminini gene. la messe quando ele da medere:a meto is messum messu.
Seges tis.f.g.la biaua da segare:a seco cas.
Fruges gis la biaua da mangiare:a fruor ris: sũt tamen qui dicunt ꝙ caret nominatiuo:quia si esset in usu frux frugis non diceretur.
Fenũ ni.n.el feno:a fos qđ ẽ ignis uł flãmã mittat.
Pabulũ li.n.ge. el pascolo ouer lherba chi pasce le bestie a le campagne:a pasco is qa grecẽ pascit.
Stramen nis neutri gene. el strame: a struo is:quia ab armentis & pecudibus struitur.
Pascua scæ fœminini generis in singulari:in plura li.n.el pascolo:a pasco is.

¶ De herbis & oleribus ortorum.

Erba bæ fœminini generis la herba: ab hereo es:qa terræ fixis radicibus heret
Flos is.m.g.el fioř:a fluo is qa cito fluit
Olus ris neutri generis lherba de lotto da mangiare:ab alo is/quia oleribus olim homines alebãť.
Beta tæ.f.g.la bieda:nomen a græcis sumptum.

Caulus li masculini generis el caulo: a coalesco scis quia incisus coalescit: uel quia cito crescit.
Aleũ ei.n.g.laglio: ab oleo es quia olet id est fetet.
Spinatiũ tii.n.g.el spĩazo: a spinis q̃a spinas habet
Borago is.f.g.lo boraxe spẽi prĩtiuæ: a græcis ortũ.
Scarlegia giæ fœminini generis la scarlegia quasi claretia: quia sanguinem & uocem clarefacit.
Herba scĩ ioãnis la scarlegia ouer lherba d.s.ioãne f.g. sic dicta q̃a iusta festũ scĩ Ioãnis sit matura.
Lactuca cæ fœminini gene. la latuca: a lacte quo abundat sic dicta.
Indiuia uiæ fœminini generis lindiuia: ab inde & uia: quia ĩde fit ad epar uia: est enĩ uẽa℞ apitiua.
Petrosoliũ lii.n.g.el p̃semolo: a petra & salis: quia ĩter petras semĩatũ exilit: uel ẽ speciei primitiuæ.
Maiorana næ.f.g.la maiorana sic dicta: quia inter herbas odoriferas maior sit appellata.
Menta tæ fœminini.g.la menta: speciei primitiuæ
Balsamina næ.f.g.la balsamĩa: a balsamo/quia tã q̃ balsamũ sit odorifera & preciosa: & spẽs mẽtæ
Feniculũ li.n.g.el fenochio/siue lherba bõa: q̃a sit oculo℞ q̃si fenũ: uł q̃a sit ad similitudinẽ feni fcã
Rosmarinꝰ ni masculini generis el rosmarino: q̃a primitus in littoribus maris sit repertus.
Porrũ ri.n.g.el porro: q̃a in terrã alte sit porrectum
Cepe cepe ĩdeclinabile in singulari.n.g. la ceuola a cæpha q̃d est caput: quia nõ ẽ nisi caput: in plurali uero ẽ fœminĩ generis: hæ cepæ ha℞ ceparũ.
Cepa pæ.f.g.idẽ ẽ q̃d cepe: sed nõ est etheroclitũ.
Calamentum ti neutri generis el calamẽto a cala

mo/quia sit ad similitudinem calamorum.
Nepta tæ.f.g.la neuoda: spēi primitiuæ: uel dicitur nepta: quia ĩ nuptis mulierib⁹ generatiõi sit apta.
Saluia uiæ.f.g.la saluia: quasi salutis uia.
Liliũ lii.n.g.el lilio: a linio is q̃a sit flos leuis q̃si uẽ (tus.
Viola læ fœ.g.la uiola: a ui odoris dicta.
Rosa sæ.f.g.la rosa: nomen a græcis sumptum.
Rosetũ ti el loco unde nasce le rose: a rosis ibi crescentibus dictum.
Rosarium rii neutri gene.el rosaro che fa le rose: a rosis quas producit dictum.
Raphanũ ni neutri generis el rauano: a raphanox græce quod est latine radix.
Rapa pæ fœ.g.la raua: a rapio is: quia radice napo spatium terræ amplius rapit.
Napus pi neutri generis el nauon: quasi napus: qa ad similitudinem napæ factus est.
Nifferũ ri.n.ge.el nifero: nomen a græcis sumptũ.

¶ De animalibus siluestribus.

Eo is.m.g.el leone: a leon græce qđ est rex latine qa terrestriũ q̃drupedũ ẽ rex
Leena næ.f.g.la leonessa: a leo q̃si leõa
Lea leæ.f.g.la leonessa: & dicitur a leo.
Elephas tis.m.g.lo elephãte: & dr̃ ab elephos græce qđ ẽ mons latĩe: qa magn⁹ ẽ ut mõs cõpatiõe ad cætera aĩalia: dr̃ ẽt elephãt⁹ ti.m.g.ut elephas.
Vrsus si.m.g.lorso: q̃si orsus ab ore: qa lãbẽdo catulos natos fingat cũ præsens informis sit.
Aper ri masculini generis lo porcho saluadego: q̃si aper a feritate dictus.

Lupus pi.m.g.el louo:a licos græce qđ ē lup⁹ latīe
Lupa pæ fœ.ge.la lupa:& dř a lupus.
Linx cis incerti generis lo lupo ceruiere: nomen a græco sumptum.
Pardus di ma.ge.speciei primitiuæ el pardo.
Leopardus di mas.generis el leompardo:a leo & pardus:nam ex leona pardo nascitur.
Tigris is.f.g.el tigro:sic dicta qa sit uelox ut sagitta quæ lingua medoꝝ & persaꝝ tigris dř.
Pātera ræ.f.g.la pātera:& dř sicut pāter a pā qđ ē totū siue oē:qa oīb⁹ aīalib⁹ excepto dracōe aīca ē
Panter ris.m.g.el pātero:& dř pantera:& est aīal orbiculatū uariis coloribus:cuius color tātæ suauitatis dicit̃ ꝙ omnia superat aromata.
Dorcas dis fœ.g.la camoza:dicta a dorcos uerbo græco idem quod uideo/quia ante uidet.
Ibex cis.f.g.ƒm Catholicō:ƒm uero Papiā.m.g. la camoza sic dictus:qa tanq̄ auis ardua scādat.
Damitia tiæ incerti generis la dama:qa de manibus fugit cito:animal mundum & imbelle.
Ceruus ui.m.g.el ceruo:a ceraton siue ceron: qđ est cornu:quia magna habet cornua.
Ceruia uiæ.f.g.la cerua:& deriuat̃ a Ceruus.
Capriolus li masculini generis el cauriolo:a capio pis:quia uirgulta capit.
Lepus ris.m.g.la leure:& dř a leuitate pedum.
Coniculus li.m.g.lo conigio:quasi caniculus: qa canum indagine capitur:uel a cuneo:idest foramine occulto quod subtus terram facit.
Vrus rii masculini generis el Bo saluadego:ab uro

is:quia suo morsu uites urit.

Taxus xi.m.g.lo taxo:a taxo as quod idem est ꝗ pondero:quia est aĩal põderosum & pingue.

Simia iæ fœ.ge.la simia:quia nasum simum:idest obtusum habet:uel a similitudine:quia quæcũq; uidet fieri similia his studet facere.

Sicropeticus ci masculini generis lo gatto maimõ nomen a græcis sumptum.

Mustella læ.f.g.la belola siue la donola:a mus & telon quod est longum:quasi mus longus.

Satyrius rii masculini generis el gatto maimon:a saltando:quia huc & illuc saltat.

Babunia niæ la babonia:a baiulo as : qa pilam lineam magnas post se baiulat:uel a labe quod ẽ derisio:quia sit ridiculosa & derisiua.

¶ De animalibus domesticis.

Os uis cois ge.lo bo ouer la uacca qa proli generãdæ uacat:uel uacca q̃si boacca a boue sicut leona a leone.

Taurus ri.m.g.lo toro:nomen a græcis sumptũ.

Iuuencus ci masculini ge.lo manzo a Ioue cui iuuencus immolaᵣ:uel a iuuo as:quia hominem ĩ colendo terram iuuat.

Iuuẽca cæ.f.g.la mãza:&dᵣ a iuuo as sicut iuuẽcꝰ

Vitulꝰli.m.g.lo uitello:a uiriditate q̃si uirẽs totus.

Vitula læ fœ.ge.la uitella:& dᵣ ut uitulus.

Equus equi.m.ge.el cauallo:ab equo as: qa olim sub uno iugo equi ad currũ uehẽdũ equabantur uel ab æqualitate:qa dorsum æquale habet : uel quia currit æqualiter.

Equa equæ fœminini generis la câualla:ab equus per mutationem de us in a/.
Sonipes dis maſculini generis el deſtrero:quaſi ſonans pedibus dum incedit.
Manus ni maſculini generis el palafreno:a manſuetudine:quia manſuetus fit:uel a manu : quia ad manum ſit in regendo aptus.
Gradarius rii.m.g.el cauallo portante ſic dictus ꝙ gradatim:ideſt molliter incedit.
Succuſſarius rii.m.g.el cauallo trotante:a ſuccuſſo as:quia ſurſum equitãtem quatit.
Curſarius rii.m.g.el corſero:a curſo as:qa frequẽter ut eſt uolucer currit.
Clitellarius rii.m.g.el ſomero:a clitella qđ eſt idẽ ꝙ ſumma ſiue ſarcina:quia ſummas fert.
Emiſſariꝰ rii.m.g.el cauallo deputato a le caualle: q̃a emittiṫ ad equas generationis: cum aĩalium tam q̃ quadrupedũ dum nouella ſunt:quæ poſtq̃ nata ſunt polluta exiſtũt.Recepit aũt determinationẽ a ſpecie:ut pullus equinus : pullus aſininus:pullus gallicineus :& ſic de aliis.
Pulla equa.f.g.la polera:& deriuaṫ a pullꝰ eqnꝰ.
Iuba bæ.f.g.la coua del cauallo:a iubare : quia eſt tanq̃ iubax & ſplendor equi.
Clunis nis.m.g.la cropa a cluo is:q̃a cluit.i.defendit oſſa:uel clunis(ſꝫm Papiã dṙ)quaſi clunis:qa ſit iuxta culum:ſaluo pudore uocabuli.
Cauda dæ.f.g.la coda:a cado is:qa uideṫ cadere.
Vngula læ.f.g.longia de lo cauallo e de altri aĩali da quatro pedi:& deriuaṫ ab hoc nomĩe unguis

Frenum ni.n.g.in singulari:i plurali uero.m.g.& neutri:& dr̃ a frendo es:qa equi frena frendant: ideſt dentibus cõminuant:uel frenum dr̃ a fremo is:quia equos fremere cogant.
Habena næ fœ.ge.la brena:ab habeo habes: quia illa habet equum humilẽ & ad manum habens: uel quia manibus eam habens.
Lupatum ti.n.g.lo morſo del freno ſic dictũ: quia ad ſimilitudinem dentis Lupi ſit factum.
Morſus morſus maſculini ge.lo morſo del freno: a mordeo es:quia linguam mordet.
Sella læ fœminini generis la ſella ſic dicta : quaſi ſedes:quia ad ſedendum ſit apta.
Antella læ.f.g.lo pectorale:qa ante lata.i.ꝑducta
Poſtella læ.f.g.la cropera:quaſi poſt ſellam lata.
Cingula læ fœminini generis la cẽgia/a cingo is: quia equum & ſellam cingit.
Stapes dis fœminini generis la ſtaffa/a ſto & pes: quia intus ſtat.
Aſinus ni.m.g.laſino/ab aſcẽdo dictus: quia ante uſus equoꝝ homines aſinos aſcẽdebant.
Aſina næ fœminini generis laſina/ab aſinus deriuatur/us/mutata in/a.
Mula læ.f.g.la mula/a mulus/us/in/a/fit mula.
Burdo nis maſculini generis el mulo chi e nato de cauallo e de aſina ſicut alii muli ex equa & aſino cõcipiunẽ:& dicit̃ ab uton quod eſt fatuum: quia burdones ſunt animalia fatua.
Armentum ti neutri generis la moltitudine de animali groſſi ab armis quibus armenta apta ſunt:

nã bello armãť eq: & ex coriis boũ clypei teguntᷓ
Pecus dis fœminini gene. la pegora : & dicitur pecus a pascẽdo: generaliter uero omne animal qđ humana effigie & lingua caret pecus dicitur.
Lana næ.f.g. la lana: a laniãdo: qa laniaťᷓ / carmíaťᷓ
Vellus ris neutri generis el uello de la lana: a uellã do / quia ante usum tondendi uellabantur.
Villus li masculini generis el pelo de la lana: a uellus deriuaťᷓ qa pars mĩma ẽ : uel a uellãdo dictꝰ.
Capra præ.f.g. la capra: a carpẽdis uirgultis dicta.
Capella læ fœminini generis dimĩutiuũ de capra.
Hircus.m.g. el becho: q̃si irtus id est ardua capiẽs:
Caper pri masculini generis el capreto : ab edo es / quia sit ad edendum aptus.
Porcus ci masculini generis lo porco: sic dictus q̃si spurcus.i.imũdus: uel diciťᷓ porcus q̃si purus per antiphrasim: uel porcus q̃si puro carẽs.i.mundo.
Porca cæ fœminini generis la porca: a porcꝰ diciťᷓ.
Sus suis coĩs.g. el porco e la porca a subigo gis: qa cibũ quærẽdo pascua ritu oris subigit: uel dicitur a suo is: quia setis suis cerdo corium suat.
Verres ris masculini generis el porco non castrato sic dictus a uiribus quas dente gerit.
Cicuris ris masculini generis el porco domestego sic lingua sabina ẜm Seruium appellatus. Catholicõ uero dicit ꝙ cicuris est porcus natus ex apro & porca domestica: sed magis credẽdũ ẽ Seruio.
Murigellus li masculini generis lo gatto: a muřᷓ: & lego is / quia mures legit: id est colligit.
Murigella læ.f.g. la gatta: a murigellus dicta.

Musio onis masculini generis el gatto: sic dictus/ quia muribus sit infestus.
Cattus ti.m.g.lo gatto sic dictus s̄m Papiam:quia acute uideat in nocte:uel a captura murium.
Mus ris masculini generis lo rato.
Sorex cis masculini generis lo ratto/siue el sorego quasi serex:quia tanq̄ sera rodit.
Musipula læ fœminini generis la ratera: a mus & capio is:qa mures capit laq̄o: & est etymologia.
Canis nis cōis.g.el cane e la cagna: a cinos græce quod per mutationem canis latinū nomē ortū ē.
Catulus li.m.g.lo cagniolo: diminutiuū de canis:
Catellus li.m.g.el cagneto:diminutiuum de canis
Catula læ fœminini generis la cagniola:a catulus.
Catella læ fœminini generis la cagneta:a catulus.
Odrinsecus ci.m.g.el senso: ab odor & sequor ris/ quasi odorem ferarum & saluaticinarum sequēs.
Leporarius rii.m.g.lo lepore:a leporib⁹ qb⁹ apt⁹ ē.
Molosus si el mastino.m.g.a melosia regina dict⁹
Melāpus pi.m.g.el mastino: a melo.i.colario fer/ reo acuto ubiq; armato contra insultum luporū.
Ispāellus li.m.g.el cane picolio spagnolo.ab ispa/ nia unde est species canum uenit dictus.

¶ De ædificiis rusticis.

Villa læ.f.g.la uilla: quasi ulla/a uallo as quia oliʒ uellenalis palificatis & agge re id est fossa cingebantur.
Rus ris neutri generis la uilla: a ruo is quia cito ru- it cum domus ex terra aut paleis ibi fiat.
Mapale lis neutri generis la casa pastorale:nomen

a punico sumptum.
Tugurium rii neutri generis la casa del uilano che se fa ala campagna e in le uigne quasi tugurum: a tego is quia custodem uineæ tegit.
Gurgustiolum li.n.ge. la casa de le frasche ouer de canne: a gutture quia sit tanq̃ guttur artum.
Teges tis fœminini ge.la cassina: a tego gis.
Casa sæ.f.g.la casa del pouero: a cadendo dicta.
Culmen nis.n.ge.la colmegna de palia: a culmo.
Culmus mi masculini gene. lo colmo: a calamo id est a stipula & spica grano uacua cõstat. (git.
Tign⁹ ni.m.g.el trauo a tego is qa tigno dom⁹ te-
Hara ræ fœminini generis lo stabio di porci spẽi primitiuæ: uel est nomen a græcis ortum.
Bostar ris neu.ge.la stalla di boui: a boue & sto as.
Præsepe is.n.ge.la trauese ouer la mãgiadora: a p̃ & capio: qa stat tanq̃ sepes añ boues uel equos ut ibi comedant. Reperitur etiã pro præsepiũ pii.
Fimus mi masculini generis lo letame: qa fruges lætas idest pingues reddit.
Stramen nis lo strame neutri generis a struo is: qa sub animalibus struitur.
Fenile lis neutri generis el fenile: a feno dictum.
Area areæ fœminini generis lera suso laq̃le se batte: ab areo es: quia fit ex terra arida: uel quia non nisi arida frumenta in ea triturant.
Torcular ris neutri generis lo torchio a torqueo es quia uuæ sub eo torquentur.
Prelũ li neutri.g.lo arboro da torchio: a præmo is/ q̃si p̃ssoriũ: p̃t ẽt accipi ꝑ uirga cũ lapide appen-

so:& est causa p̄m ēdi uuas:& ita a multis sumit̃.
Porticus cus fœminini generis el portego: a porta quia multa portat & sustinet.

¶De instrumentis rusticis.

Laustrũ ri.n.gen.el carro:quasi pilastrũ a pila:quia uoluitur tanq̃ pila.
Currus rus masculini generis el carro a curro ris/qa rotis mediãtibus currit.
Curriculus li.m.gen.el carro picinino:diminutiuũ de currus: repit̃ ẽt in neutro genere curriculum.
Curriculũ li neutri generis spatiũ in quo curritur.
Carrum ri neutri generis el carro:a cardine rotarũ dictum:uel quia currendo sonet.
Carpentum ti neutri generis la carreta/ouer lo carro triumphante:quasi carpens principes.
Vehiculum li/lo carro/a ueho is.
Hesedũ di neutri gene. la carreta/a gallis sũptum.
Reda dæ.f.ge.la carreta da doe rote/a rotis dicta: quasi/d/littera post/t/posita.
Biga gæ.f.ge.la carreta da doe rote: quasi buriga.
Quadriga gæ la carreta da quatro rote: quasi quadririga:qa sicut biga a duobus eqs sub uno iugo positis uehit̃:ita q̃driga a q̃tuor eqs cõiter ducit̃.
Temo nis masculini generis el temon/a telon qđ est longum:quia telo:sed/l/mutatur in m.
Rota tæ.f.g.la rota/a ruo is: q̀a dũ uoluit̃ ruer̃ ur̃.
Radius dii.m.ge.el fusello de la rota: quia sit tanq̃ radius a medio ad extremã curuaturã ꝓductus.
Centrum tri neutri generis el mezo de la rota: sic dictum/quia cuncta ad ipsum nectunt̃:& sumit̃

etiam pro medio puncto circuli.
Axis is masculini generis el legno sul quale se uolze la rota: nomen a græcis sumptum ut quidam dicunt sm Papiam: Axis dicitur/quia sit spera siue rota: quia circa axem uol uitur.
Carruca cæ fœminini generis el polo: a curro is: quia currendo terram diuidat.
Aratrum tri neutri generis larado: ab aro as.
Ligo nis.m.g.la zapa: a linio is: qa terrã liniat.
Rastrum ri.n.g.el rastello/a raritate dentium.
Sarculũ li neutri generis el zaparolo/a sario is qđ idem est ꝙ purgare uel mũdare: quia malas herbas uellit & terram purgat.
Traha hæ.f.g.larpego senza denti: a traho is/ quia adæquando terrã cultam per agros trahitur.
Herpicus ci.m.g.lerpego da dẽti: q̃si herbigus: ab herba & cauo as: qa herbã ex agro arato cauat.
Falx cis.f.ge.la falce da segar lherba sic dicta: quia olim milites falce herbam incidebant.sumit̃ etiã pro cultello quo uites putantur.
Culter tri el coltello da podare: a colo is: qa arbores & uites cultro putantur & coluntur.
Sarmentum ti neutri generis el sarmento: a sario is quod idẽ est ꝙ purgo: quia est uitium & aruorum purgamentum.
Colũ li.n.g.la corba da colar el uio a colo as dcm̃
Scorbis is.m.g.la corba da colare el uino: o uero da mesurare lo formento: a curuatis uirgis quib⁹ texitur dictus.
Qualum li.n.gene.la corba da curare: a colo as.

Cista stæ.f.g.la cista/o uer la corba grãde:& dicit cista a costa:quia ex costis uirgarum intexitur.
Cistella læ.f.g.la corba picola:a costa dicitur.
Palearium rii.n.g.el paiaro:a paleis dictum.
Stimulus li.ma.ge.el ponzion da ponzere el bo:a stimulo as/quod est idem ꝙ pungo is.
Iugum gi.n.g.el zouo da zonzer li bo::a iũgo gis quia boues & similia animalia iungit.

¶ De edificiis & instrumentis urbanis.

Iuitas tis.f.g.la cita:quia ciuiũ unitas.
Vrbs bis.f.g.la cita:quasi orbis:qa olĩ ĩ modũ orbis.i.figuræ rotũdæ urbes fiebãt.uel dr̃ ab uruo.i.sulco:qa quo dam ambitus urbium aratro designabantur.
Oppidum di la terra chi e in forteza:sic dictum ab oppositione murorum.
Castrum stri.n.g.lo castello:a castro as:qa licẽtiã uagandi libere ibi castretur.
Castellũ li.n.g.lo castello diminutiuũ de castrũ.
Arces cis fœminini gen.la roca:ab arceo ces:quia arcet & repellit hostes.
Mœnia pluralis numeri genitiuo horum mœnium.n.g.le mure de le cita:sic dicta quasi minia/ a munio is/quia cõtra hostes munit ciuitates.
Murus ri.m.g.el muro:a munio is:uel murus quasi muniens robur:qa est rer quibus subest robur & fortitudo.
Vallum li neutri generis el palenga:a uallus quod est idem ꝙ palus:quia ex paljs fit.
Turris ris.f.g.la torre:a tueor ris:quia tuetur & de

fendit mœnia & homines.
Pina næ.f.g.lalteza de la torre & de ciascuna alta cosa:& est nomen a græcis sumptum.
Propinaculũ li.n.g.la bestia alta:a pro & pina:uel dr̃ propinaculũ quasi propugnaculum:qa factũ est ad propugnandum arces & mœnia.
Propugnaculũ li.n.g.idẽ est ꝙ propinaculũ. (sit
Fossa sæ.f.g.la fossa:a fodio is/qa fodiẽdo cauata
Agger is.m.g.lo terraio:ab aggero as qđ idẽ est ꝙ accumulo as:qa terra in unũ cumulũ ꝯgesta sit.
Pons tis.f.g.el ponte:a pede & teneo es:qa ne pede in aqua labat̃ tenet:uel qa pedibus fundat̃.
Ambulatorium rii:el correo:ab ambulo as.
Via uiæ.f.g.la uia:a uehiculor.i.cursu dicta: qa tã lata eẽ dꝫ ut uehicula duo ꝯtraria simul excipiat.
Strata tæ fœminini gen.la strada/a sterno nis:uel quia pedibus uulgi sit tacta.
Platea eæ fœ.ge.la piaza:a plutos græce quod est latum latine quia sit lata.
Templum pli.n.g.el templo:qa tectum amplum uel dicitur templum a contemplatione.
Synagoga gæ.f.g.la giesia de iudei:& est idẽ syna goga græce ꝙ congregatio latine.
Ecclesia siæ fœminini gene. la giesia de Christiani:& est græce idem ꝙ conuocatio latine.
Altare is neutri generis lo altare:quasi alta ara.
Ara ræ fœminini generis laltare:ab ardeo es:quia uictimæ ibi ardebant:uel ara dicta est a præcatio nibus quas græci aras uocant.
Theatrũ tri neutri generis lo loco nel quale se sta

a ueder li zochi & ſpectaculi ſic dictũ.i.theoro as quod eſt idem ꝙ uideo es.

Forum ri.n.g.el loco nel quale ſe tene raſone:a faris/uel a fare fatˉ:qa litigãtes & oratores ibi fantˉ: uel dr̃ a foroneo qui primis argolicis leges dedit. ſumitˉ etiã forum pro mercato ubi uenduntˉ & emuntˉ neceſſaria ad uſum humanum.

Tribunal is.n.g.el bancho de la raſone:a tribuo is quia ius ibi tribuitur:uel a tribunis protectoribus populi qui populo ius reddebant.

Palatium tii.n.g.el palazo:a palante archadũ principe in cuius honore ædificatum eſt palatiuꝫ primo ab eo denominatum.

Regia giæ.f.g.el palazo regale:a rege dicta.

Aula læ.f.g.el palazo del re:ſpeciei primitiuæ.

Atriũ trii neutri ge.el palazo ſpacioſo ſic dictum: quia addãtur eis tres porticus extrinſecus:uel qa frequenti ius olim atrium erat.

Domiciliũ lii.n.g.el palazo nel q̃le ſe recitaua gli uerſi de poeti:ſic dictũ a ſera græce qd̃ eſt umbra latĩe qa locꝰ ille ĩ theatro tectꝰ erat ſiue umbratꝰ.

Domicilium lii neutri generis el palazo alto:ſic dictum quaſi domus cilium ideſt altitudo.

Scẽa næ lo loco umbroſo nel q̃le ſe recitaua li uerſi de poeti ſic dcã a ſ̃a græce qd̃ eſt umbra latĩe: qa locꝰille ĩ theatro tectus erat ſiue umbratus.

Aedes dis fœ.ge.la caſa del ricco ne laquale ſe fano li grandi conuiuii:ab edo es eſt.

Domus domi/uel domus domus la caſa a domate græco nomine:quod eſt idem ꝙ tectum latĩe

Fundamentum ti neutri generis el fundamento: a
fundo quia sit fundus domus.
Fundus di masculini generis lo fūdo ouero le pos-
sessione cosi dela citta como de la uilla: sic dictus
patrimonii stabilimentum.
Paries tis masculini generis la pariete: qa duo sem
per ad min⁹ sūt pares uel piete lapidū siue asserū.
Cemētū ti.n.g. la malta: a cesura lapidū minutorū
sic dictū: fit enim ex calce resoluto & sabulo.
Calix cis fœminini generis la calcina: a calidus da
dum quia ex lapide calido fit.
Later ris lo matone: a latus ta tum: quasi in forma
lata.i.in superficie quadra fit.
Tectū cti.n.g. el tetto: a tego is/quia tegit domum
Tegula læ.f.ge. el copo: a tego is/quia tegit domū
Doma tis neutri gene. la colmegna del tetto: no-
mē a græcis sumptum: sumit etiam pro tecto.
Tegular ris neutri generis el tēpio che sosten el co-
po: a tegula quia sustinet dictum.
Lacūar ris.n.g. la uolta de la camera ouer dela ter-
ra: sic dictū q ad similitudinē lacunæ sit cōcauū
Laquear ris.n.g. la zōtura de li traui ouer de li ner/
ui: & est laquear ornamētū solarii pictū sic dictū
a laqueo/quia est tanq̄ laqueus iuncturarum.
Solariū rii.n.g. lo solaro/ouer la parte de la casa: &
dr̄ a solero as/quod est idē q alte ædifico uel di-
cit̄ solarium quasi soli & auræ expositum.
Pauimētum ti.n.ge. lastrego: sic dictū eo q pauia
tur: id est cesis & minutis lapidibus sit factum.
Clauus ui.m.g. el chiodo: a calibe dictus.

Clauis uis fœminini generis la chiaue:a claudo is.
Clauatura ræ.f.g.la chiauadura:a claua dicta.
Sera ræ.f.g.la seradura: & est nomen a sono:id est a stridore quem facit dum aperitur dictum.
Asser ris.m.g.lasse:ab assideo es,qa parieti & tabulis assideat:uel qa unus alteri asserit.i.adiungitur.
Hostium ii neutri generis la porta: ab hoste/qa hostem moratur siue excludit.
Ianua nuæ.f.ge.la porta:a Iano deo principiorum fm fabulas/quia ianua est introitus & principiū.
Valua uæ fœminini gene.la porta chi se sera de dē tro:a uoluo is/quia intro uoluitur.
Trabes is fœminini generis lo trauo:a traho is/qa ab uno pariete ad alium trahitur.
Fenestra ræ.f.g.la fenestra a fex qđ ē lux/quia lux per fenestrā intrat/& nos p fenestrā lucē uidem⁹.
Orreum ei neutri generis el granario:a grano.
Thalam⁹ mi masculini generis la camera cōiugale:a thalamos græce quod est coniugalis latine.
Camera ræ.f.ge. la camera:a camur quod ē curuū quia olim cum testudine curua desuper fiebat.
Caminata tæ.f.g.la caminada:a caminus qđ ē idē ꝙ ignis: qa locus ē ubi cōuiuātiū causa fit ignis.
Vectis tis.m.g.el cadenazo:qa huc & illuc uehitur
Sera ræ.f.g.la stanga de luscio:ouer el legno da serare luscio:a sero is/quia per transuersum ostii inserit:uel a sero is qđ idē ē ꝙ oppono/quia ostio opponit:sumit ét p la seradura:& tūc a sono dcā.
Pessulum li neutri generis la stanga:a pello is quia huc & illuc aperiēdo ostium & claudēdo pellit.

Staminea neæ fœ.ge.la stamegna:qa sit de tela li ni & stamine.i.filo texta.
Coquina næ fœ.generis la cosina : a coquo quis: qa comestibilia ibi coquantur.
Popina næ fœ.generis la cosina:a popa qđ est pinguedo:quia pinguia ibi tractanť.
Culina næ.f.g.la cosina:a coquo quis sic dicta q̃si coqna:& ẽ scđm quosdã diminutiuũ de coqna.
Cellariũ rii.n.g.la dispẽsa:a cella:quia celãť & colliguntur ministeria mensa℞ & quæ necessario uictui supersint.
Dispẽsa sæ fœ.ge.la dispẽsa:a dispẽdo is qđ est in diuersas ptes expẽdere & distribuere.
Penu penu ĩdeclinabile la caneua ouer el loco nel quale se gouerna le cose da mãgiare o da beuere: & dr̃ a penes qđ ẽ intus:qm̃ quæ aspectãt interi⁹ collocanť;& reponunť:& dr̃ penu a penos græce quod ẽ idẽ q̧ nutrio latine:quia quæ ad nutrimẽtum ptinent penu continet.
Penu ris.n.g.idẽ qđ penu eodẽ modo dictum.
Penũ ni.n.g.idẽ qđ pen⁹ ni tã masculi q̃ fœ.g.i eodẽ sensu:& repiť ẽt in q̃rta declinatiõe similiter.
Ce suppellectilibus & uasis domesticis secundũ ordinẽ partium domus. Et primo de mensuris & instrumẽtis orrei.

Modius dii.m.g.el mozo:a modus:quia alia℞ mensurarum caput si quasi modo quodam perfectus.
Sextarius rii ma.ge.el staro sic dictus quia sit sexta pars modii:idest illius mẽsuræ.

Hemina næ fœ.g.la mina:ab emis qđ est dimidiū:
quia sit dimidia pars sextarii.

Quartarium.n.g.lo quarto:quia sit q̃rta ps sexta-
rii.Papias tñ dicit quartinū:sed nō est in usu.

Sexdecimus mi.m.ge.el sedecimo:a sex & decē:qa
sit sextadecima pars sextarii:quidā tñ dicunt hoc
sedecimum.

Rosaria riæ.f.g.la rosata ouer la canola da radere
el staro:a rado is rasi rasum.

Pala læ.f.g.la pala:a palle græce quod est motus la
tine:quia pala bladum huc & illuc mouet.

Scopa pæ.f.g.la spazadora:a scopi qđ ē moderare.

¶ De suppellectilibus cameræ.

Ect⁹cti.m.g.lo letto:a lego is:qa antiq
legere i lecto cōsueuerūt:uel qa ad ne-
cessariā corpis qetem sit electus.

Torus ri masculini generis lo letto:sic dict⁹:qa olī
ex tortis herbis lectus fiebat:sicut ad p̃sens in qui
busdam locis montanis.

Stratū ti.n.g.il letto:a sterno is:qa iacēdi cā sternit

Cubile lis.n.g.el letto:a cubo as:maxime de feris.

Grabatū ti.n.g.el letto:nomen a græcis sumptum
idem latine q̄ declinati capitis susceptio.

Genialis masculini generis el letto matrimoniale:
a gignendis liberis dictus.

Ceruical lis lo piumazo:a ceruice dictum quā sup
eo reponimus.

Puluinar ris el piumazo a pulmis quia repletum.

Puluinus ni.m.g.el piumazo a puluinar & est di-
minutiuum.

Puluillus li.m.g.lo piumazino legiero:a puluinus & est eius diminutiuum.
Culcitra træ.f.g.la coltra:a calco cas:quasi cultura:quia iacendo calcatur.
Fultrũ tri.n.g.la couerta:a fulco is:qa lectum fulcit.potest etiam sumi pro ornamento lecti.
Linteamen nis neutri generis el lenzolo.
Lodex cis.f.g.la felzada a lauo as p antiphrasin:qa nõ lauat:uel a laudo as:qa lectũ laudat: sed hoc modo melius p lo pamẽto del lecto capitur.
Cultra træ.f.g.la coltra:a culcitra cui supponit̃ dicta:uel a colo is:qa lectum colit:idest ornat.
Perpocta te fœ.g.la perpõta:a per & pocta:qa multis punctis est perfecta.
Copertorium rii neutri generis el copertore:a cooperio is:quia lectum cooperit.
Auleũ ei.n.g.la cortina:ab aula qa primũ in aula regis atali genus hoc ornamẽti repertum fuit:uel quia aulæ principum auleis ornant̃.
Cortina næ fœ.g.la cortina:a corio:quia olim de corio subtili cortinæ fiebant.
Aliter dr̃ cortina ornamentum altaris phœbi:quasi cortina qa certa petẽtibus ibi responsa dabant̃: uel qa cor phœbi tenens a corio phitõis serpentis quo altare phœbi erat cooptum.
Lectica cæ.f.g.la letiera:q̃si lectũ capiẽs dicta.
Spõda dæ.f.g.la spõda de la letiera:a spõdeo es:qa spondet:idest firmat lectũ:uel a sponda:quia in sponda recombere debet.
Scriniũ nii.n.g.el scrigno:q̃si qa certa secreta ptiet

Capſa ſæ fœminini generis la caſſa:a capio is:quia repoſitas ibi res capit.
Coſanũ ni.n.g.lo coſano:nomẽ a græcis tractũ.
Tapetũ ti.n.g.lo tapedo:& eodẽ modo dr̃.
Tapete tis.n.g.el tapedo:dictum ſimiliter.
Banchũ ci.n.g.la bãcha:ſpeciei primitiuæ.
Cathedra dræ.f.g.la carrega:a catos qd' eſt ſedes & odra ſponda:quaſi ſpondata ſedes.
Suggeſtus ſtus.m.ge.la carrega alta:a ſuggero is: qa ſedẽdem ſurſum gerit.
Emiciclus cli ma.g.la carrega rotõda:ab emis qd' eſt dimidium:& ciclus quod eſt paruus circulus: quia ad ſimilitudinem dimidietatis parui circuli ſit talis cathedra facta.
Orceſtra ſtræ.f.g.la carrega de lo gentilhomo:ab orce græce quod eſt recipere latine:quia nobiles ſeorſum a populo recipit.
Scamnum ni.n.g.lo ſcagno:a ſcando is:qa p̱ ſcamnum altum ſedẽdo ſcandimus.
Scabellum li neutri generis la bredella ouer lo ſcagnello:diminutiuum de ſcamnũ.
Vrinale lis neutri ge.lorinale:ab urina dictum.
Orinarium rii lorinale:& eodẽ modo dicit̃.
Cloaca cæ fœ.g.lo loco deſerto:quaſi colaca a colo as:quia ſordes ibi colant̃.Vel ab oleo es:quia olet ideſt aſcendit ſordes.
Latrina næ.f.g.lo loco deſerto o d' la puza:a lateo es:quia ſordes uel anus ibi latet.

¶ De utenſilibus & rebus conuenientibus caminatæ.

Picaustorium rii neutri generis el camino dal fogo: a epi qd' est supra & caustrũ qd' est supra nigrum: qa superius sit nigrũ & fumosum: uel qa fumus p epicaustrum sursum tẽdit. Idem epicaustrata tæ: la caminata ab epicaustorio dicta.

Mensa sæ.f.g. la tauola del pouero: a mẽsura: quia cũ mensura: idest mensa ubi reponunt cibi: uel a mene.i.defectus: qa ibi deficiunt.

Tabula læ.f.g. la tauola del rico: qa sit tenẽs multa

Tripex dis mas.ge. lo trespedo: a tris & pes: qa tres pedes habet.

Tripes dis ma.g. lo trespeo: a tris & pes græce qd' ẽ idem q pes latine.

Gausape indeclinabile.n.g. la touaglia: speciei primitiue a gaudeo es: qa eo gaudens.

Mãtile lis.n.g. lo mãtile a mando is: quia sup mantili mãducat. sumit etiã pro manutergio.

Antigausape pis neutri ge. la guardatouaglia: ouero lo guardanapo: ab anti qd' est ante: & gausape qa ponitur ante gausape.

Manutergiũ gii.n.g. la touaglia da mã: ouer lo touagliolo: a manu & tergo gis: qa manu tergit.

Salinũ ni.n.g. el salarino: a sale dictum.

Sal lis.m.g. lo sale: a salis is dictũ: quia positũ i igne saliat: olim tñ fuit neutri generis.

Cultellus li masculini ge. lo coltello picinino: & dr a culter tri: & est eius diminutiuum.

Siphus phi masculini ge. la sechia ouer lo napo de legno: speciei primitiuæ.

Patera ræ.f.g.la táza:a pâteo es: qa patet.i.lata eſt uel a poto as:dicit patera quaſi potera.
Crates ris:la taza da doi maneghi ouero orechie:a gratin græce qđ cõcedere uel tenere latine: quia olim ex uirgultis cõnectabat:uel qa auſis tenet.
Cratera ræ.f.g.idẽ eſt ꝙ crater:& eodẽ modo dr.
Calix cis lo calice ouer lo napo da beuere.m.ge.& dicit a calon qđ eſt lignũ:qa olĩ de ligno fiebat.
Poculũ li.n.g.la beuãda quaſi poculus a poto as.
Fiala læ.f.g.la ingreſtara ouer el bocale de uedro: quaſi iala:quia ex hyalo:ideſt uitro ſit facta.
Vrceus cei lurzo.m.g.ab orſe qđ eſt recipere:quia uinum ſeu aquam recipit.
Vrceolus li.m.g.lurzolo:diminutiuum de urceus
Panis is.m.g.el pan leuado:a fermento dictus.
Fermẽtũ ti.n.g.el leuado:a feruore dictũ:quia pinſam feruere facit & creſcere:uel quia feruore quodam creſcit ita ut uix retineri poſſit.
Panis azimus el pan ſenza leuado:ab a:qđ eſt ſine & zimos qđ eſt fermẽtum:quaſi ſine fermẽto.
Pani fermẽtatꝰ el pan leuato.m.g.a fermẽto dictꝰ.
Placẽta tæ.f.g.la tirada ouer la fugaza:a placeo es & olũ:quia ex farina & oleo in ſacris fiebat.
Artocopa pæ fœ.g.la gramolada ouero la bucella ab artos quod eſt panis:& copos labor:quia cum labore pinſitur.
Artocopus pi maſculini generis el pan gramolado & eodem modo dicitur ut ſupra.
Bucella læ.f.g.lo bochon del pane:a bucca.
Acetum ti.n.g.laceto:ab acceo es:quia accet. ideſt

acutum est: deriuatur enim acceo ab acuo is.
Salatutium tii neutri generis la insalata: a sale: & la ctuca: ex sale mediante aceto fit.
Caro ris fœminini generis la carne: a creas græco noĩe qđ idem est ꝙ caro latine: uel creo as: quia dictum creatur: & ẽ proprie hoĩum ſm cõem opinionem grammaticorum.
Carnes nium fœminini generis numeri pluralis le carne deli altri animali: o uero la carne da mágiare: & dicitur eodem modo.
Ferculum li neutri generis la uiuanda: o uer la imbandisone: a ferro fers: quia in mensa fertur.
Parapsis dis. f. ge. la scudella: q̃si parans dapes: uel a par & apsis quod est latus: quia paria hẽt latera.
Parapsidulus li masculini generis el scudelino: ouero lo grareto: diminutiuum de parapsis.
Cocleas ris neutri generis el cugiaro: a coclear q̃a concauum in modum cocleæ fit.
Láx cis fœminini generis la basia: o el tagliero largo: o uero el piatello: a latus: ta: tum.
Incisorium rii neutri generis el tagliero: ab incido is: quia sup incisorios carnes & similia incidũtur.
Catinum ni neutri generis el catino: o uero el piatello: speciei primitiuæ: & est proprie uas fictile.
Epulum li neutri generis el cibo: ab epulor ris: q̃a aptum sit epulandum.
Dapis genitiui casus. f. g. caret noĩatiuo singulari: el cibo de ricchi. q̃a dat dapes. i. cibaria preciosa.
Cibus bi. m. g. el cibo: a capio is: & bucca sic dictus
Cibarium rii neutri generis idem quod cibum: uel

est multitudo cibo℞ a cibo dictum.
Lixatum ti neutri ge. el cibo cocto a lexo: a lixa qd é aqua: qa sit coctum cum aqua.
Lixum xi idem é quod lixatum.
Elixus xa xũ cosa cotta a lexo: ab e: & lixa. i. aqua quia talis res sit ualde cocta.
Tostũ sti. n. g. el rosto: a toreo es: qa igne toretur.
Assatum ti neutri ge. el rosto: ab asso as.
Assum si. n. g. idẽ é qd' assatum sic dictum quasi arsum: & r mutata in s uel ab asso as: q̃si assatum.
Salsa sæ fœminini ge. la salsa sic dicta: quia salis: id est sapidis herbis sic confecta.
Alimonia niæ. f. g. la alimonia: a lymonibus dicta quo℞ succo alimonia cõficit: uel q̃si nos alit.
Sinapismũ mi. n. g. la seneua: cõfecta: a sinapi grano quo fit dicta. sinapi indeclinabile generis neutri el grano della seneua: speciei primitiuæ reperitur etiam hæc sinapis pro herba.
Agresta tæ. f. g. lagresto sic dicta qa fit agris. i. aspa.
Agrestũ sti neutri ge. lagresto: eodẽ mõ dr̃.
Pulmẽtarium rii neutri generis la pitanza. i. la lecharia quasi pilmentarium a pilo quo tondit: uel pulte: ut quidam aiunt.
Pulmẽtum ti neutri ge. idem est qd' pulmẽtarium & eodem modo dictum.
Conuiuiũ cõuiuii neutri ge. el cõuiuio: a con & uiuo uis: quia in cõuiuiis simul uiuimus.
Conuiua uæ cõis ge. lo homo e la dõna íuidadi al conuiuio: ouero che stano al conuiuio: a con qd' est simul: & uiuo uiuis.

Artocrea eæ fœ.g.la torta de carne:ouero el pasto ab ortos qđ est panis & creos caro.
Pastile lis neutri ge.el pastero:a pasta:uel potius a pinso is:sui:pistum:i mutata in a.
Pasta stæ.f.g.la pasta quasi pista:a pinso is:stũ:stu.
Laganum ni neu.g.la lasagna:a lagos græce qđ est lepus latine:quasi cibus suauis tanq̃ carnes leporis:magis tm̃ est in usu in plurali.
Furmentum ti ne.g.el formento:a furmento:quia ex farina frumenti fit.
Cuprinum ni neu.g.el bronzino:a cupro : quia oli ex cupro metallo fiebant.
Ciminileria riæ fœ.g.la baciletta:ab hoc nomine cimini d icta.
Ciminile lis neutri gen.el bacile:nomen fictitium ab imitatione soni dictum.

¶ De istrumétis & utésilib⁹ cognæ.

Lar is neutri generis el fogolaro:a larib⁹ diis ignis dictus.
Focus ci masculini generis el fogo:a foueo es:quia flammam fouet.
Ignis ignis masculini gene.el fogo:ab in qđ est nõ: & gigno is:quia nõ gignit sed consumit.
Hoc pyr indeclinabile lo fogo:& est nomé græcũ.
Hæc pruna næ.fœ.ge.la brascha:quia pirina:a pyr græce quod est ignis latine.
Flãma.f.g.la fiãma:a flo as:quia flatu excitatur.
Fumus mi masculini ge.lo fumo sic dict⁹ : quia ex igue & humido fit.
Torres is el stizõ: a torreo es: qa sit torrid⁹ & ustus

Scintilla læ.f.g.la fauilla uiua : a ſcindo is: quia ex igne ſcinditur & demitur & emittitur.
Fauilla læ fœminini generis la fauilla morta: a fos quod eſt ignis(per antiphraſin(quia igne careat.
Cinis nis maſculini generis le cenere.
Epicauſtorium rii neutri generis el camino:ab epi quod eſt ſupra:& cauſtorium quod eſt incenſum quia ſupra incenſum ignem ſit ſuſpenſum.
Catena næ fœminini generis la cathena:a capiẽdo dicta:uel a capio & teneo:quia capit & tenet.
Catenille lis neutri generis el catinille:a catena.
Lebes tis.m.g.el lauezo:nomen a græcis ſumptũ.
Pirinale lis neutri generis el bordenale:a pyr quod eſt ignis:quia fit ignem:ideſt ligna ardentia.
Bernatium tii neutri generis el bernazo:quaſi pru natium a pruna quam fert dictum.
Aenum ni neutri generis el parolo:ouer la caldera quia ſit ex ære factum.
Cacabum bi.n.gene.el lauezo:a ſono feruoris ſiue ebullitionis dictus poteſt etiã capi pro acuo.
Stagnatũ ti neutri ge.el parolo ſtagnado:a ſtagno metallo quo illitum eſt.
Sartago is fœminini ge.la padella da frizere nomẽ fictitium ab imitatione ſoni dictum.
Frixoriũ rii.n.g.idẽ eſt qđ ſartago:a frigo is dictũ.
Patella læ fœ.generis la padella coſi da frizere come da torta:quaſi patula ad idem apta.
Raminũ ni neutri generis el ramino : quaſi eraminum ab ære quo factum eſt dictum.
Lebetinus ni.m.g.el lauezino:dimĩutiuũ de lebes

Veru ru indeclinabile lo ſpedo:ſpeciei primitiuæ.
Verutū ti.n.ge.el ſpedo cō la carne:ſm cōmunem uſum a uerū dictū:ſed auctoritate caret.
Capis is maſculini generis el cazulo: a capio: quia cibum capit & non creſcit in genitiuo.
Capix cis fœ.ge.la caza da beuere.
Concha chæ fœminini generis la concha da lauar li piedi:quod idē eſt q̄ peluis a pede & lauo as q̄a in ea pedes lauantur.
Caſitera ræ fœminini generis la gratarola:a caſeo & tero is:quia caſeum cum ea terimus.
Situla læ fœminini generis la ſedella: quia ſitientibus ad bibendum ſit apta.
Mergus ris.f.g.la ſechia:quia in hauriēdo aquam puteo immergitur:& ſic a mergo is dicta eſt.
Mortarium rii.n.ge.el mortaro:a morte & tero is: quia quicquid in eo teritur:mortificatur.
Mergorium rii neutri generis el ſechiaro: a mergoribus quæ ibi ſuſpenduntur.
Penicellum li neutri generis el panixello da forbire le ſcudelle:a pennis quibus primo cōficiebatur dictum:ſumitur etiam pro illo inſtrumento quo pictor utitur in pingendo.
Parapſideria riæ.f.g.la ſcudelera:a papſidib⁹ dicta.
Tectorium rii el teſto:a tego gis: quia patellam tegit:uel quia tectum ſit patellæ.
¶ De utenſilibus & uaſis diſpenſæ & aliis rebus.

Rca cæ fœminini generis larca: ab arceo es:quia farinam & alia ibi repoſita arcet & claudit.

Farina næ fœ.ge.la farina:a fare ex quo fit dicta:& ponitur generaliter pro multura cuiuslibet semis sicut etiá far pro quolibet semine apud antiquos.
Pinsa sæ.f.g.la pasta:a pinso is.
Furfur furfuris.n.ge.el breno : a farina uel a farre: quorum est purgamentũ: in quo Papias Priscia-nus & Catholicon concordat.
Simila læ.f.g.lo fiore đ la farina:speciei primitiuæ.
Attamé nis neutri generis el burato ouer losedazo ab attamino as: quod idem est ꝙ purgo as: quia farinam purgat.
Setacium cii neutri ge.el sedazo: a setis equorum: ex quibus conficitur dictum.
Vrna næ.f.g.lola:ab uro is:quia cineres defuncto-rum qui olim utebantur ibi recondebant.
Fidelia liæ.f.g.lola o uer lora sic dicta : quia fidelis sit ad seruandum ea quæ reponuntur in ipsa.
Perna næ.f.g.la mezena del porco:speciei primiti-uæ:sed caret auctoritate.
Caseus sei.m.ge.el formagio:quasi carnes sciens.
Puina næ.f.ge.la mascherpa:speciei primitiuæ:sed caret auctoritate.
Oleũ olei.n.g.lolio ab ola de qua exprimit dcm̃.
Butyrũ ri.n.g.el butvro: a houe & utero : qa fit ex lactis pinguedine mulsi de utero bouis & uaccæ: & ponitur etiam pro quolibet alio butvro.
Vas is neutri gene.lo uasello:a uescor ris:quia quo uescimur in uase continetur.
Dolium li neutri generis el sechion:sumit etiá pro uase fire rotundo speciei primitiuæ : uel sic dictũ.

quia fit dolitum: idest politum.
Veges tis fœminini generis la carreta: a uehẽdo dicta quia plaustro uehitur.
Vasculum li neutri generis: el uasello: diminutiuũ huius nominis uas.
Circulus li ma. ge. el cerchio: a circuo is: quia uegetem circuit: uel quia in circuitu flexus sit.
Spina næ fœ. ge. la spina sic dicta: quia ad similitudinem spinæ siluestris sit facta.
Spongieriũ rii neutri ge. el spõgion: a spina & gero is: qa spinã acutam in summitate gerit.
Orificiũ cii. n. gen. lo cocon: qa fit os uasis dictum.
Vento is masculini ge. el cocon: quasi uento: quia inde uapor uini euentatur & exalat.
Clepsedra dræ. f. g. la pidria: a depo is: quod est idẽ q̧ furor ris: & idros aqua: quia aquam furatur ex hauriendo occulte per foramen.
Gerula la. f. g. la brẽta: a gero is: qa humeris gerit.
Fex cis. f. g. la fecia: a figo is: qa uasis affigitur.
Tartarũ ri. n. g. la feza del uino: a tartaro put sumitur pro inferno: quia strepitus plenus est: tartaruꝫ enĩ resonat: sumit etiã pro fece uini quæ turbata est ad similitudinẽ tartari: auctoritate. n. caret.

De utensilibus equistarii.

Trilis. f. ge. la strigia: quasi tergilis: quia tergit equum.
Rastrũ ri. n. g. lo rastello: araritate dẽtiũ
Pecten nis. m. g. lo pectene: a pecto is.
Præsepe pis neutri generis la mangiadora: a præ & sepio is: quia antesepit animalia.

Hara ræ.f.g.lo stabio di porci:speciei primitiuæ.
Alueolus li masculini generis lalbio nel qual man gia li porci:diminutiuum de alueus: quia ad simi litudinem aluei sit factus.

¶ De homine & partibus eius.

Omo nis cõmunis generis lhuomo e la femina:ab humo quod est terra.
Vir ri.m.g.lhomo:a uiribus quibus fœmina præstat dictus:uel a uirtute.
Femina næ fœminini generis la femina:a phos qd est ignis:qa uiris sit libidinosior: uel a femor quo a uiris distinguitur.
Mulier ris.f.g.la femina:a mollicie animi dicta.
Infans tis cõmunis ge.el fantino e la fantina: ab in q est nõ & fans q̃si nõ fãs.i.loqués uel non artifi ciose loqués:loq̃mur.n.natura & famor arte.
Puer ri.m.g.lo puto:a puritate: qa puer debet esse ab omni uitio & immunditia purus.
Puella læ fœminini generis la putta: diminutiuũ de puera:quod non est in usu.
Adolescens tis cõmunis gen. el zouene e la zouene ab adolesco scis quod est idem q̃ cresco is.
Iuuenis is cõis.g.lo zouene e la zouene: a iuuo as.
Infantia tiæ fœ.ge.la infantia:ab hoc nomine in-fans tis ti:addita a fit infantia:& durat usq; ad se-ptimum annum.
Puritia tiæ fœ.ge.la pueritia a puer ri addita tia fit pueritia:& durat usq; ad quartũdecimũ annum.
Adolescẽtia tiæ fœminini generis la adolescentia: cioe la zouẽtude tenera:ab hoc dicto adolescẽtia

addita a fit adolescétia & durat usq; ad decimũnonũ annũ fm Papiá: fm uero alios ad. xxv.
Iuuẽtus tis la zouẽtude ferma: ab hoc noĩe iuuẽis & durat. xxv. usq; ad qnquagesimũ annũ.
Senex nis. m. g. el uechio: a sensu: qa in senibus sensus. i. sapiẽtia uiget: olim tñ fuit generis cõis: qdã dicũt q senex dr̃ quasi se nesciẽs: sed non placet.
Senectus tus fœ. ge. la uecchia: a sene dicta.
Senecta tæ. f. g. la uecchieza: & dr̃ sicut senectus: & incipit si large sumat̃ a qnqgesimo anno supra.
Corpus ris. n. g. lo corpo a corruptione dictum.
Mẽbrum bri speciei primitiuæ lo mẽbro. n. g.
Artus tus masculini generis lo membro sic dictus: quia uerius arceatur: idest liget̃.
Caput tis la testa: a capio is quia quinq; sensus corporis capit: uel quia capit cibũ: neutri generis.
Vertex cis. m. ge. la sumita de la testa: a uerto is: qa omnia deorsum uertuntur a uertice.
Occiput tis la parte de drieto dela testa: sic dictum quia sit occidua: id est posterior pars capitis.
Occipitium tii neutri generis idem quod occiput.
Sinciput tis. n. g. la parte denanci de la testa: a sensus & caput quia sit dimidia pars capitis.
Sincipitiũ tii. n. g. idẽ qđ sinciput: & eodẽ mõ dcm̃.
Cæsaries riei fœminini generis a cedẽdo dicta: qa inciditur: & est proprie uirorum.
Coma mæ. f. g. la cauiada della fœmina: & est nomen a græcis ut placet Papiæ sumptum: uel a como is: quia comitur: idest ornatur.
Capillus li. m. g. el cauello: quasi capitis pilus.

Crinis nis.m.ge.el cauello proprie de la femena: a cerno is: quia unus sit certus.i.diuisus & depexus ab alio: uel quia sertis & uittis discriminetur.
Cutis ss.f.ge.la codega. est enim cutis græce idem qꝫ incisio latine: quia primo patitur incisionem.
Craneum ei neutri generis la crapa: quasi carneum quia carne sit coopertum: uel a cratin græce qd' est se continere inuicem latine.
Cerebrum bri.n.ge. el ceruello: speciei primitiuæ.
Auris ris fœ.ge.lorechia: ab audio is: qa aure audi mus: d: littera ĩ: r: mutata: uel ab haurio is: qa uocem haurimus: id est trahimus aure dr̃ etiã auris quasi auide uocem rapiens.
Supercilium lii nentri generis el sopraciglio: a sup & cilium sit positum.
Cilium lii neutri generis el ciglio: a cilendo.i. mouendo: quia crebro mouetur.
Palpebra bræ.f.ge.la palpebra: a palpitando dicta: quia sæpe palpitat.i.caperit & claudit.
Oculus li.m.ge. lochio sic dictus quia occultus lu men habeat: uel quia palbebris sæpe occultetur.
Pupilla læ fœminini ge.la pupilla de lochio: qa pu ra uel quia omnes quasi pupilli uidentur in ea.
Albugo gis fœminini generis lo biãcho de lochio ab albedine dicta.
Cilum li neutri generis lo panno de lochio: quasi irtus: idest asper: uel quia artus est.
Acies ei fœminini ge.el uiso: siue la subtilita del uedere: ab acumine uisus dicta.
Pilus li.m.g.el pelo: a pelle quia nascitur ex pelle.

Lapitudo is.f.g.la ſcaciga de lochio: a lapidus:da:dum:quod idem eſt q̄ immũdus:da:dum.
Tempus ris.ne.ge.la tépia:a tpe:qa ſicut tépus ſemper eſt in motu:ſic & illa pars capitis ſp mouet.
Malla læ.f.g.lo negro de lochio:a malon qđ eſt rotundum:quia malla ſit rotunda.
Maxilla læ.f.g.la maſella diminutiuum de malla.
Gena næ foe.g.la galta:qa in corpore matris gena inter genua tenemus:uel a gigno is:quia inde barbam gignitur.
Naris is foe.ge.lo naſo:a no as & aer ris qa p nares aer ſpirãdo & reſpirãdo quaſi nare uidetur.
Polibꝰ bi maſ.g.el faſtidio del naſo: a polibo piſce immundo.
Os ris.n.g.la bocca:ſic dictũ quaſi corporis oſtiũ.
Labrũ ri.n.g.lo labro della bocca:a lambo is:& eſt proprie uirorũ:q̄uis etiam mulieris ſit.
Labiũ bii.n.g.lo labro ꝓprie de le femene: dictum ſimiliter a labendo:& ſunt qui dicũt larum ſuperius:labium inferius quaſi aſperius ſit.
Gingiua uæ f.g.la zenziua:a gignẽdis dẽtibꝰdcã.
Dens tis maſculini ge.lo dẽte:a demo is: quia cibũ demit & terendo minuit.
Denſcaninus nini.m.ge.el dente ochiale ſic dictus quia ad ſimilitudinem dẽtis canis ſit factus.
Denſocularis dentis ocularis.m.g.idem q̄ denſcaninus ſic dictus:quia ſub oculo ſit poſitus.
Denſmolaris ma.gen.el dente maxellaro: a molo lis:quia molit cibum.
Lingua guæ foeminini generis la lengua:a lingo is

uel a ligo as: quia uerba ligat.
Palatū ti neutri generis el palado dela bocca: a polo: quia a poli idest cæli similitudine fit factū uel ob hoc noīe palatiū: qa fit tāq̄ ligue palatiū.
Vuea uueæ. f. ge. luula: ab uua: quia mollis fit tāq̄ uua & omne impedimentum sentiens.
Mentum ti neutri ge. lo barbozio: a moueo es loquendo uel comedendo quia sæpe mouetur uel a mandibus quæ in mento coniunguntur.
Fistula gutturis fœ. ge. la cāna dela gola: ad similitudinem fistulæ uocem emittit.
Canna gutturis fœ. ge. la cāna dela gola: quia ad similitudinem cannæ facta.
Epiglotū ti. neu. g. lo groppo dela gola: ab epi: qđ est supra & gula: quia supra gulā est.
Frumē nis. n. g. lo groppo dela gola: a fruor ris: qa in deglutiendo cibos ea parte fruimur: uel qa per eam partē cibis fruimur deglutiēdo.
Gula læ fœminini ge. la gola: a gala quod est albū quia gula alba fit.
Guttur ris la gola neu. ge. a garrio ris: quia gutture garrimus.
Collū li neutri ge. lo collo a columna.
Ceruix cis. f. g. lo collo ouer la parte driedo al collo: cioe la copa: a cedo is: qa cæsaries iuxta ceruicē incidit: uel potest dici a cerbero: qa cerebrū inde ad spinā ruit: & hæc est ꝓprie etymologia.
Arteriæ numeri pluralis. f. g. le artarie sic dictæ: qa arces spiritus: & uiæ sunt fistulæ quædam a pulmone usque ad fauces extentæ: quibus spiritus &

uox emittit : reperitur etiam arteria in singulari.
Pectus ris.n.g. lo pecto : quia inter eminentes mamillarum partes pexum & leua sit.
Thorax cis.m.ge.larca del pecto nomen a græcis sumptum a thor.i. pulpa carnis quæ in manibus eminet.
Thorus ri.m.g.el masculo a torqueo es: quia caro torta uidetur.
Musculus li.m.g.el brãdono el mosculo : a mus ris quia tanq̃ mus in terra musculus sit in carne: latet enĩ & est caput neruorũ ex qb⁹ sanguis cõponit.
Humerus ri.m.g.la spalla: ab armis q̃si armerus ut sit distĩctio hoĩs quorũ sũt humeri a quadrupedibus quorum armi dicũtur: uel potius ab humero es: quia propter tortos carnis humet
Scapula læ.f.g.la spalla a scãdo is : qa acumẽ quod dam est ad quod partibus suppositis scanditur.
Spatula læ.f.ge.la spalla: a spata quod est lata: quia sit & spaciosa respectu aliorum mẽbrorum sicut spata respectu aliorum gladiorum.
Ala læ fœminini generis la scea: o uero la parte cħ sta sotto el brazo: qa pilosa sit sicut ala.
Armus mi.m.g.la spalla: sed est proprie beluarum ab armis: quia ferẽdus armis sint aptiores: uel qa coriis bestiarum teguntur.
Ascella læ.f.g.la scea: ab adcileo es idem est ꝙ moueo es: quia idem motus humeri incipit.
Membrum bri.n.ge.lo membro: a metior ris : qa membra totum corpus metiuntur.
Artus ti masculini generis lo membro: ab arto as:

quia neruis attatur ideſt ligatur.
Bracchiũ chii.ne.ge.lo brazo:a brachos qđ eſt bre ue:uel a breue quod eſt forte:quia fortius cæte-ris membris ſit.
Vlna næ.f.ge.lo gombeo ab ulnos græce quod eſt brachium latine. Eſt etiam ulna ſecundũ quoſdã utriuſq; brachii extenſio:ſed minus breue.
Cubitus ti.m.g.lo gombeo: a cubon quod eſt ſoli dũ:quia eſt membrum ſolidum.i.firmum. Vel a cubo as:quia olim ſub cubitus cubabunt: ſic nũc ſedent & extendunt uſq; ad manum.
Manus nus.f.g.la mano:a munus:qa totius corpo ris ſit mun⁹.ſeruit.n.aliis mẽbris & offm̃ pbet.
Dextra træ.f.g.la mã dextra:a do das: qa pignus ſi dei dextra dat̃.repit̃ etiã dextra nõ ſincopatũ.
Siniſtra ſtræ.f.ge.la man ſeneſtra:a ſino is: qa ope-re ſinit ideſt ceſſat.
Leua næ.f.g.la mã ſeneſtra:a leuo as:quia ad leuan dũ aliqđ on⁹ ſit magis apta q̃ ad alíđ op⁹ faciẽdũ.
Digitus ti neutri generis lo dito: a decem: quia in utraq; manu ſunt decem.
Polex cis lo dido groſſo:a poleo:quia tota manus per eum polet.
Index cis lo dido ſecũdo:ab indico as: quia illo di-gito indicamus ideſt demonſtramus.
Medius dii lo dido mezano ſic dictus: quia in me-dio aliorum poſitus ſit.
Medicus ci lo dedo medico ſic dictus: quia in tan-gendo manum lapidis medici illo utuntur.
Impudicus ci maſculini generis el dedo de mezzo:

ſic dictus quia per pudem corporis partem a me dicis in morbo lapidis immittitur.

Anularis ris maſculini generis lo dedo de lanello: dictus ab anulo quia in eo digito fertur.

Auricularis ris.ma.g.el dedo marmelino: ab aure dictus: quia in purgatione auris utitur.

Palma mæ maſculini generis la palma de la mano a pando is: quia ſit paſſa ideſt extenſa.

In neutri ge.indeclinabile la cõcauita de la mano: ſpeciei primitiuæ: ſumitur etiam per la palma.

Nolla læ fœminini ge.la palma de la man: ſpeciei primitiuæ: ſumit̃ etiã pro cõcauitate manus.

Vnguis is maſculini ge.longia: ab ungo is: qa præ politus eſt & lucet quaſi unctus ſit: ſic proprie eſt hominum: licet etiam ad aures trãſmutatur: un‐gula uero quadrupedum.

Nodus di maſculini generis lo nodo del dedo: & eſt ſpeciei primitiue.

Latus ris neutri gene ris lo lato: a lateo es: quia no bis latentibus latet.

Ile ilis.n.g.el fiãcho: ab ilos qđ eſt uoluere: qa ſup ilibus uoluit̃: ſed magis eſt in uſu in plurali.

Coſta ſtæ fœminini generis la coſta: a cuſtodio is quia cuſtodit interiora.

Mama mæ fœminini generis la tetta de la fœme‐na: & dr̃ a malon qđ eſt rotũdũ qa rotũda ſit.

Mamilla læ.f.g.la mamella de lhomo: a mama: & eſt eius diminutiuum: ideſt parua mama.

Paperila læ lo borin de la tetta: a papo as: qa ĩfãtes eã ſugũt lac: ptẽ illã pupare .i. comedere uidẽtur.

Lac tis neutri generis lo latte : q̃si liquor albi coloris: uel a lacos quod est album.
Venter ris.n.g.el uẽtre a uẽto quẽ cõcipit: uel a uenio is: quia per totum corpus alimẽta transmittit
Aluus ui masculini generis lo uẽtre: ab aluo is: qa purgamenta emittit & illis alluitur: idest eleuat.
Vterus ri masculini.g.el uentre proprio de la femena: quasi interius: quia interius fletu impleatur.
Aq̃licus li.m.g.el uẽtre: quasi: æquus : uel ab aqua dr̃ : qa sit locus aquarũ.i.humiditatum corporis.
Vmbilicus ci.m.g.el boligolo : ab hoc noĩe umbo qa sicut umbo est media ps clipei : ita & producit penultimam.
Ren nis.m.g.la schena ouero le rene: a ruo is: obsceni humores ruunt per renes : uel ab hoc nomine riuus: quia sit humorum quasi riuus.
Spina næ foeminini generis la schena: quia ad similitudinem spinæ ossa in superficie habeat acuta: prout in macilentis uidemus.
Nates is foeminini generis la nega a nitor ris: quia dum sedemus natibus quia puluilis utimur.
Ancha cæ.f.ge.lo galon: ab: a: qđ ẽ circũ: & cileo es i.moueo: qa cilet.i.mouet circum in circuitu.
Anus ni masculini generis lo culo : ab an quod est circum: quia sit rotundus & circularis: uel dicitur ab anus quasi inanis : & uacuus ſm Papiam.
Culus li masculini ge.lo culo: & dicitur quasi currum : quia per eum purgamẽta densa discurrunt.
Podex cis masculini generis idem est quod culus: a puteo es: quia putet: idest fetet.

Femur ris neutri ge. la parte per laquale se cogno-
sce lo maschio da la femena:& dr̃ a fœmina:& ui
ro: quia per femur distinguit.
Inguen nis. n. g. pars quæ latet inter podicem & fe
mur: speciei primitiuæ secũdũ Papiã: q̃uis Catho
licon dicat ungo is: quia sit pars uncta.
Veretrum tri neutri gen. el membro uirile: a uiro
quia uiroꝝ sit: uel a uiribus gignendi.
Penis is. m. g. el mẽbro uirile: a pendo is: quia extra
corpus pẽdet: uel a penetro as: secũdũ Vgutionẽ:
quia generis humani penetrat.
Priapus pi. m. g. el mẽbro uirile: a priapo deo orto-
rũ secũdũ fabulas qui terribilis in ea p̃te fuit.
Testiculus li. m. ge. el testiculo: ab hoc datiuo testi:
addita culus fit testiculus: quasi p̃uus testis: sexus
uirilis: uel quia testiculi duo sunt sicut testes ad fi
dem faciendã ad minus duo sunt sicut testes esse
debent unius non nullius.
Vulua uæ. f. g. natura mulieris qua ĩfans egredit̃.
Neruus ui ma. ge. lo neruo: nomẽ a græcis sumptũ
uel neruus dr̃ ab inherendo: quia uires corporis
neruis inherent.
Mẽbrũ bri neutri generis lo mẽbro del corpo: si-
cut pes tibia brachiũ & sic de aliis: & dr̃ a metior
ris: quia mẽbra corporis mẽsurã cõstituunt.
Artus tus masculini ge. lo mẽbro: ab arto as: quia
neruis artat̃. i. colligit̃ & stringit̃.
Os ossis neutri generis losso: ab ore quia solum in
ore ossa patent: uel ab uro is: quia olim urebant̃:
& postq̃ usta erant in urna reponebant̃.

Medulla læ.f.g.la medolla:quasi in medio latens.
Coxa x æ fœ.ge.la cossa:a con & axis.
qa capita femorum in summitate coxarum sunt.
Genu nu.n.g.lo zenochio:a gena næ sic dictũ cuȝ sumus in utero matris unum genum sit uni genæ & alterum alteri appositum.
Poples tis.m.ge.la caua che sta sotto lo zenochio: ex post & plica:qa est post plicá.i.flexurá genu.
Tibia biæ fœminini ge.la gába:a tibin qđ est iuncus:quia recta sit & longa tanq̃ iuncus.
Crus ris neutri ge.la crena dela gamba:a curro ris: quia currimus.
Surra ræ fœminini generis la polpa de la gamba:a suo is:quia sit asuta cruri.
Talus li ma.g.la cauichia de lo pede : a.talon quod est rotundum:quia est pars tibiæ postrema rotunda iuxta calcem.
Calx cis.m.g.lo calcagno:a calus li: qa calosus é.i. dur⁹:uel ſʒ alios a calo as.qa equũ calce calcam⁹.
Pes dis maſ.ge.el pede:nomen a græcis sumptum. Nam illi pedos dicũt:nos pes dicimus.
Planta pedis.f.g.la pianta del pede:quia sit tãq̃ plã ta.i.radix & fundamẽtũ totius corporis.
Collumpe dis neu.ge.lo collo del pede:qa illa pars pedis eleuata sit uelut columna.
Alux cis.m.g.el dedo grosso đl pede.ſpéi prítiuæ.
Articulus li el dedo del pede:ab artus : quia sit paruus artus.
Pedor ris la puza đl pede:a pede quod est pes : quia ex sudore pedis procedit.

De interioribus corporis humani.

Et primo de humoribus.

Vmor ris masculini gene. lo humore ab humeo es: quia humidus sit.

Vena næ. f. g. la uena: a uenio is: qa sanguis per eam ad cor: & ad alia membra ueniat.

Sanguis nis. ma. ge. lo sangue: quasi suauis: quia est humo benignus & suauis: uel a sangi græce qđ ē uegetare latine. i. nutrire: quia totum corpus nutrit & est calidus & humidus.

Cruor ris mas. gene. lo sangue sparso del corpo: a curro is: quia fusus currat.

Cholera ræ fœminini gen. la colera a colon græce quod est fel latine: quia cholera nihil aliud ē q̃ fellis effusio: & est calida & sicca.

Flegma tis. n. g. lo flegma a flegō græce quod est frigidū latine: qa flegma frigidū & humidū est.

Melancholia iæ fœminini generis la melanconia a melon græce qđ est nigrū: & colō quod est fel: quia ex nigri sanguinis fece & fellis abundātia generatur: & est humor frigidus & siccus.

Fel lis neutri generis la fele: a folis: quia sit foliculꝰ gestans humorem amarum qui dicitur bilis.

Bilis lis fœ. gen. lo humore amaro de la fele: speciei primitiuæ scđm Papiam.

Genitiuo huius uisceris. Datiuo huic uisceri. Ablatiuo ab hoc uiscere: & in plurali omnes casus neutri generis le interiore: ouer cio che sta sotto la pelle: a uisco: quia uiscera sunt uiscosa.

Inteſtinum ni neutri generis le interiore: ab intus & ſto ſtas: quia interiora intus ſunt.
Cor dis. n. g. el core: quaſi cuſtos omnium rerum.
Precordia neutri generis numeri plurali le īteriore che ſono denanzi al core: a præ quod eſt ante: & cor cordis.
Epar tis. n. ge. lo figato: ab epi quod eſt ſupra: quia ſuperſtat cæteris & alimenta miniſtrat.
Iecur ris neutri generis lo figato: quaſi iapit: quia ignis naturæ animantis ibi iacet.
Iecimur ris. n. g. a iecur & oris dicitur.
Iecinis ris. n. g. idem eſt ꝙ iecimur ſiue iecur.
Fibra bræ fœminini. g. la uena propria del fidego: & eſt nomen a græcis ſumptum: uel dr̄ a fibris: & tunc ſumitur ꝑ la corda: uelut in hymno beati Ioannis. Vt queant laxis reſonare fibris.
Pulmo nis maſ. g. lo pulmō. a plericō græce quod idem eſt ꝙ pulmo latine.
Splen nis. n. g. la milza a ſuppleo es: qa cōtraria ꝑti iecoris ne uacua exiſtat defectum ſupplet.
Lumbus bi maſculini generis lo rognon: a libidine quia in uiris corpoꝝ uoluptatis cauſa eſt in lūbis: ſic in umbilico.
Lactis tis fœminini generis la radixella del corpo: nomen a græco ſumptum.
Abdomen nis. n. g. la panza: nomen a græcis ſumptum: & eſt idem ꝙ pinguedo carnis latine.
Aſſungia giæ. f. g. la ſonza: ab unctione dicta.
Verſica cæ. f. ge. la ueſiga: quaſi uas aquæ. i. urinæ.
Vrina næ. f. g. la orina: ab uro is: quia urit.

Stercus ris.n.g.la merda:ab exterioris:qa extorgi oporteat:uel potius a sternor ris:quia Plinius docuit stercus per agros sterni.
Merda dæ.f.g.a merus.a.um.per antiphrasin:quia non est mera:id est pura : sed immunda : uel a menis quod est diuisio : quia in digestione diuidit͛ a parte nutrituræ.
Merdũ di.n.g.idẽ est ꝙ merda:& eodẽ mõ dictum.
Trulla læ.fœminini generis la merda:a tẽdo is : qa tenditur:id est emittitur.
Trullus li.m.g.idem est ꝙ trulla iusta cõem usum.
¶ De ornamentis uestium & calciamentis.

Ndumẽtũ ti.n.g.la uestimẽta : ab induo is:& est ꝓprie iteriꝰ & sub aliis uestibꝰ.
Vestimẽtum ti neutri generis la uestimẽta a uestio is:quod est proprie uestis lõga usq͂ ad uestia:id est pedes.
Vestis tis.f.ge.la uestimenta:a ueho is: quia statuꝫ hominis uehit id est designat.
Amictus tus tui masculini generis la uestimẽta: ab amicio is:quia corpus amicit:id est cooperit.
Pileus ei masculini generis lo capuzo:a pelle: quia olim ex uellibꝰ fiebãt:ponitur etiam pro alio capitis ornamento & proprie sacerdotali.
Pileum ei.ne.ge.idem quod pileus : & eodẽ mõ dr̃.
Birretum ti neutri generis la bereta:a birro panno uillosoo ex quo olim fiebant.
Caputiũ tii neutri generis lo capuzo :quasi caput capiens siue cingens.
Galerium ri neutri generis lo capello:a galea quia

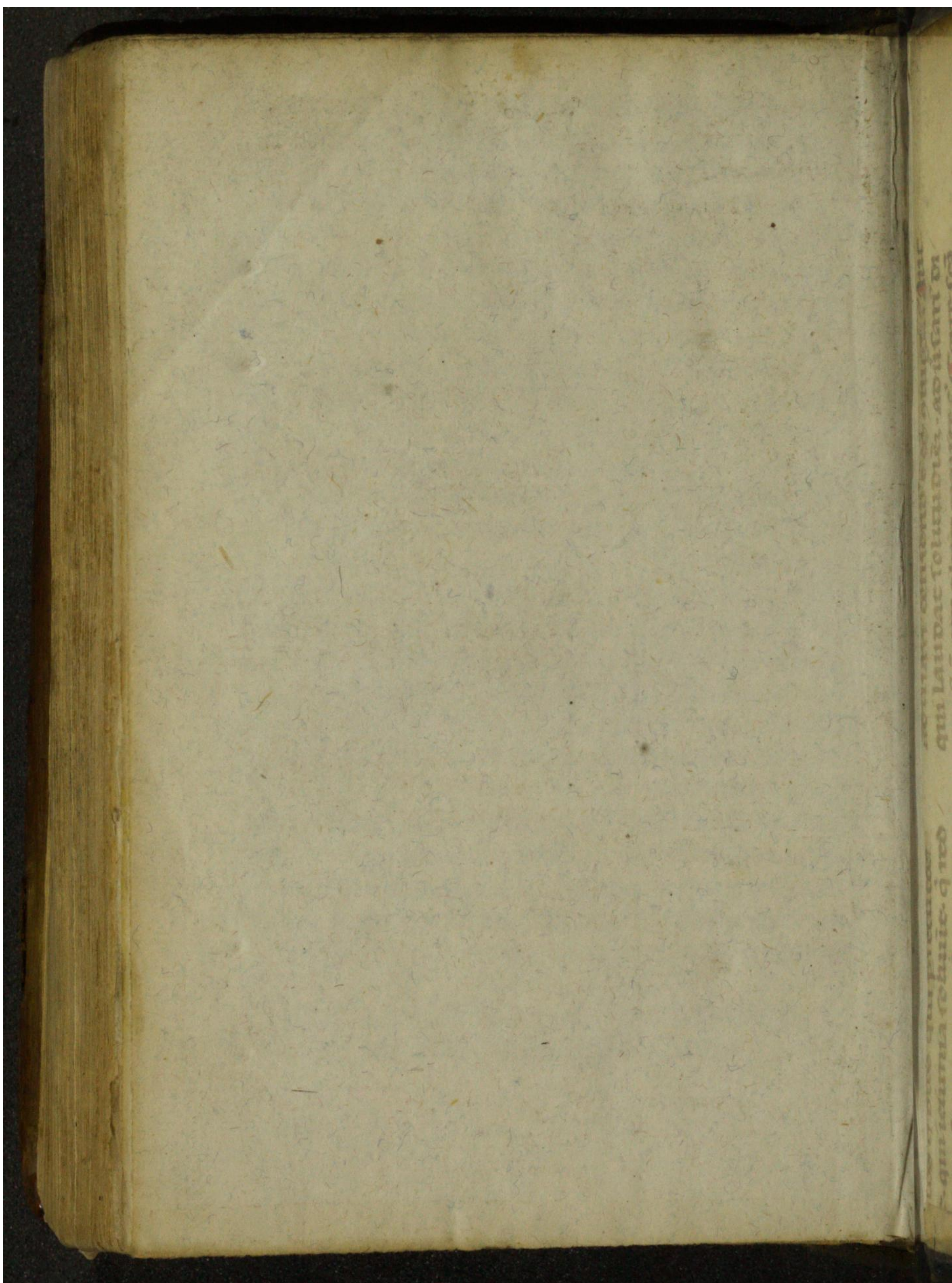
factũ sit ad similitudiné galeæ: uel a gala qđ est albũ: qa ex paleis albis sit factũ. Repitur etiá hic galerus: & hoc galerũ. sũtq dicũt a galerō græce quod est corium latine: quia de corio sit factum.
Apex cis fœminini generis lifula sacerdotale: siue la beriola che porta li sacerdoti: ab a quod est sine: & pes dis quia longe distat a pedibus: sumitur etiam pro summitate pœnæ cuiuslibet rei.
Diadema tis neutri generis la corona regale: siue el panno che portano li Re in testa: & est nomé a græcis sumptum.
Corona næ fœminini generis la corona: quasi capitis rota. uel dicitur a corrigo is: quia ferétes coronam corrigere errantes debent. hi reges appellati sunt ꝙ alios tanq̃ communes patres regant.
Infula læ. f. g. linfula sic dicta: quia capiti sit infusa.
Vitta tæ fœminini generis la binda a uincio is: qa crines uincit idest ligat.
Mõile lis. n. g. lo zoiello che si pora al collo a munio is: quia collum mulieris munit. uel a moueo es: qa mulieré mouet illibatá castitatem seruare.
Iocale lis. n. g. el zoiello cosi da portare al collo come in altra pte sic dictũ: qa aspectu sit iocũdum.
Limbus bi. m. g. el frixo a lãbo is: qa extremitatem uestis lambit. olim enĩ extremitate asuebantur.
Anulus li. m. ge. lo anello sic dictꝰ: qa sit paruꝰ circulus: ab ãno: qa tá q̃ ãnꝰ circũuoluif & ĩ se redit.
lapsis dis. m. g. la pietra ꝑciosa: ab hias qđ é uiride & pinasim gemma: quia illa gemma uiridis sit.
Gemma mæ fœminini generis la pietra preciosa a

gummi: quia lucet tanquam gumma.
Saphirus ri.m.g.el ſaphiro: ſpeciei primitiuæ.
Smeraldus di.m.g.el ſmeraldo: a ſmeragos græce quod eſt nitor latine: & eſt lapis uiridis: herbas & frondes ſua uiriditate ſuperans.
Diamas tis. m.g. lo diamãte: a dia qđ ẽ duo: & amo as: qa duos amãtes iter ſe ꝯnecti: & eſt ſpẽi pritiæ
Rubinus ni maſculini generis lo rubino: a rubeo es: quia eſt lapis præcioſus & rubeus ualde.
Carbo nis.m.g. q̃lla pietra ꝑcioſa che ſe chiama lo carbõ: ſic dictꝰ qa in modũ carbõis arderẽ uideaẽ.
Balaſſius ſii.m.g.el balaſſo: a balamõ græce qđ eſt anxietas latine: quia anxietatem animi tolit.
Margarita tæ la pietra margarita: a concha maris in qua humor receptus dureſcit in lapidem: qui eodem nomine dicitur margarita.
Margaritum ti neutri generis idem eſt ꝙ margarita eodẽ modo dictũ: ſed non eſt in uſu frequenti.
Vnio nis maſculini gene. la pietra margarita ouero la perla: ſic dictus quia tm̃ unus nunq̃ duo in eadem concha maris reperiuntur.
Palliũ lii.n.g. la ueſtimẽta larga e ſpacioſa: a palla ueſte muliebri longa & ſinnoſa dictum.
Palla læ.f.g. la ueſtimẽta de la femena lõga fin a li pedi: a pallin.i. a nobilitate: qa in extremitate ſinus: & amplitudo eius hincinde moueatur.
Pelãda dæ.f.ge. la pelãda: a pallo: uel a pello lis: qa frigus pellit uel a pellibꝰ qbus ſuffulta eſſe debet.
Hemitogiũ gii.n.g. la giornea: ab hermis qđ eſt dimidiũ: & tego is: ſeu tega tegæ: q̃ſi dimidia toga.

Gornea næ fœminini generis la giornea: a gero is: qui ad gerendum sit apta.
Toga gæ. fœminini generis la gonella ouer la cotta: a tego is: quia corpus tegit.
Chlamis dis. m. g. lo mãtello: nomẽ a græco sũptũ.
Tolus li masculini generis lo pomello sic dictꝰ: q̃a sit rotundus ad similitudinem toli qui est lignum rotundũ quod olim in summitate tẽpli ponebat.
Cappa pæ fœminini generis la cappa: a capio is: interposita pis: quia corpus capit & tegit.
Diplois dis fœminini generis el zupon: a duplo as quia sit dupla uestis.
Suffultura ræ fœminini generis la fodra: a suffulcio is: quia sub panno terulta sit: id est munita.
Camisia siæ. f. ge. la camixia: a canapo quo præmittitur camiciæ: & similia: sicut adhuc apud aliquos olim fiebant anteq̃ usus lini esset.
Interula læ fœminini generis la camixa: qua interior tunica: uel ab intus: id est iuxta carnẽ induit.
Bracha chæ fœminini generis la braga: a brachos græce quod est breue latine: quia breuis sit.
Serabulum li neutri generis la braga: a serro as: q̃a pudibunda serrat: id est claudit.
Bragale lis neutri generis lo bragero: a brachis q̃s sustinet dictum.
Lumbar ris neutri generis lo bragero: a lũbis quos cingit dictum: dicitur etiã hoc mõ hoc lũbarũ ri.
Aluda dæ. f. g. la stringa: ab alludo: quia caligis alligãdis hincinde resultãs alludit: uel dicit aluda q̃si alluga ab alligo as: quia caligas alligat.

Caliga gæ.f.g.la calza:quasi coliga qa uinculis colligat:uel a callis pedũ q ferendo caligas inolescit.
Calciamẽtũ ti.n.g.lo calciamẽto:ouer la scarpa: a calon qđ est lignum quia super forma lignea fit: uel a calceo es:quia eo calciamur.
Subtularis ris.m.ge.la scarpa:a subtel græce qđ est media pars pedis latine:quã solã partem olim tegebat:uel dr subtularis qa calo.i.calci pedis supponit:magister Alexander dicit subtular ris.
Pediliũ lii.n.g.el scarpino siue lo pedalo della calza:a pede quem tegit dictum.
Calapodium dii.n.g.l.lo zocolo: a calon quod est lignum & pes dis:quia est pes ligneus.
Suberma mæ.f.g.la cibra:a suber ris:qui est cortex quo suberma fit.
Crepida dæ.f.g.quoddam genus calciamenti quo philosophi & senatores prius utebant cum clauis soleæ affixis:a crepo as:uel ut quidam dicũt a crepon quod est dubiũ:qa utriq; pedi aptum est.
Pero nis.m.ge.lo calzaro da bocca che se liga con le coreze:speciei primitiuæ:& est nomen a græcis sum ptum.
Coturnus ni.m.g.la scarpa alta rossa laqual usaua li poeti comici.põt ẽt sũmi p la botina & dicitur a cotornos græce qđ est altũ latine qa sit altus.
Ocrea eæ.f.g.lo stiualo siue lo saco ab ob & curus. quia crura tota regat.

¶ Venetiis per Georgiũ de Rusconibus
M.D.XVII.die.XX.Mẽsis Iulii.

..os q deus qui pretulit
e· qui tetrna soluit· q red
assluit· qui cu sumis hono
tollunt· Qr q sit alienum
tois tocma· nec jam igitur
magr omnium x· no ad sola
is· sz ad supplicia cum eis

aduiam ceriend e cu 9iugis· Hic
qui laudat solitu diez· aduisari di
cend e cenobitice uite· Certe sca
nir ecce que in laudibz cultis 9fes
sons pie decantat· no e inuent
silis illi qui 9suaret lege excelsi·
no qp hec glioso aplorz destuit choro·